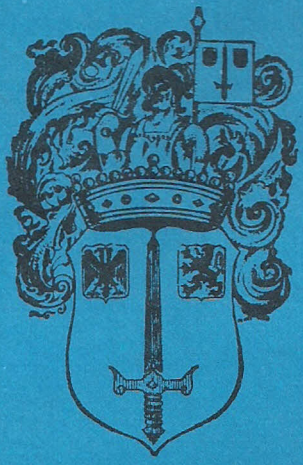

het land van aalst

tijdschrift van de
geschied- en
heemkundige vereniging
het land van aalst

Jaargang XXXI - 1979 - Nummer 3

EEN JAAR GRATIS VERZEKERING voor de leden van V.T.B.—V.A.B., Davidsfonds, Willemfonds, Vermeylenfonds V.O.S., A.N.Z. en B.J.G.G. bij het afsluiten van een tienjarige polis in één van de takken :

— **Brand**

— **Burgerlijke verantwoordelijkheid gezin**

— **Persoonlijke verzekering**

— **Persoonlijke verzekering inzittenden auto**

Vraag inlichtingen aan onze bemiddelaars of rechtstreeks aan

N.V. DE NOORDSTAR

en BOERHAAVE

Groot-Brittanniëlaan 121

9000 GENT Tel. 091/25.75.15

die de zaak aan de bemiddelaar van uw keuze zal overmaken.

POLITIEKE EN SOCIALE ACHTERGRONDEN VAN DE ZAAK COMMERMAN.

(Vervolg van blz. 64)

Ergens worden vier karrevrachten kasseistenen gestolen en haast tegelijk wordt een onderzoek bevolen naar een diefstal van 3.000 koolplanten (112). Wie had die geteld ? Maar weer wordt weinig onderscheid gemaakt tussen heling en diefstal uit nood of behoefte. En nog eens die schuldvraag. Een arbeider wordt doorgestuurd. Hij had namelijk één haring gestolen (113). Zijn werkgever gaat natuurlijk vrij uit. Bij een loongeschil had de fabrieksbaas zijn arbeider met een vuistslag letterlijk aan de deur gezet. De werkgever blijft een mijnheer (114).

Het repressief karakter van het politieoptreden verhelpt dus zeker niet de sociale wantoestanden. Integendeel, de tegenstellingen worden er door verscherpt. Wanneer iemand wordt gearresteerd gaat het geroddel zijn gang. Men kiest partij vóór of tegen. Het ogenblik ook voor afrekeningen zodat men wel eens gaat verklikken (115). Maar, dat blijft nog beperkt. Meestal keert de volksmens zich tegen de politie. Of die politie wordt gewoon belachelijk gemaakt. Zoals in het geval van geënsceneerde diefstal wanneer men onbetaalbare schulden had gemaakt (116). Dan liet men verrassend genoeg de politie speurwerk verrichten om de. vermeende daders op te sporen. Een op heter daad betrapte dief verdedigt zich met de bewering dat het allemaal afgesproken spel was (117). Men had het geld gewoon heimelijk in zijn zakken gestopt.

Het zogeheten «plekken» of drinken op crediet was dikwijls oorzaak van veel ellende en criminaliteit (118). Huisgezinnen geraken ontredderd. De herrie gaat dan dikwijls om het karige bezit. De politie rapporteert over «gevluchte meubels» (119). Maar daarmee werd de schuld-

(112) P.V., 19, 23 juni 1900.
(113) P.V., 22 jan. 1900.
(114) P.V., zie (113).
(115) P.V., 28 feb. 1899 en 23 maart 1900.
(116) P.V., 13 maart 1900.
(117) P.V., 3 mei 1900.
(118) P.V., 3 jan., 9 april, 2 mei 1900.
(119) P.V., 17 feb. 1899; 19 april 1900.

vraag natuurlijk niet beantwoord.

Een arbeider bij de gasdienst van Brussel had bij zijn «moei» wat geld geleend zo gezegd voor de reiskosten. Maar hij had een goed deel «verdronken» (120). De slechte behuizing brengt mee dat men gezelligheid zoekt in café en dancing (121). Kleine kinderen worden dikwijls van café tot café gezeuld. Overigens valt er wel altijd iets te vieren. Vele bazen tracteerden liever dan een centiem hoger loon uit te betalen.

Toen er in «De Zonnebloem» een «vaatje bier af te drinken» viel, ontaarde de feestvreugde (122). De politie diende tussen beide te komen. Alle aanwezigen waren «sat overhoop».

In volle kersttijd — Zalig Kerstfeest — had De Witte Eugenie tot drie uur 's nachts heel wat gedronken. Er werd gekaart, mastellen geëten en natuurlijk moest een vat worden «afgedronken» (123).

In de Windmolenstraat wordt geklaagd over nachtlawaai. Een dronken man geraakt pas thuis in het holle van de nacht (124). Het komt tot verwijten over en weer. Er vallen harde klappen.

In de herbergen ruziet men voor een nietigheid. Men gaat op de vuist, er wordt met bierglazen gegooid. Een negentienjarige mijnwerker keert na een week zware ondergrondse arbeid terug uit Gourcelles. Hij heeft genoeg op zak om eens al het stof en de zorgen weg te spoelen. Om de feestavond af te ronden slaat hij al het meubilair in de herberg aan diggelen (125).

Die vechtpartijen, die baldadigheden, de betrokkenen weten zelf meestal niet waarom ze op de vuist zijn gegaan. Als men «sat overhoop» is, moet iemand maar één verkeerd woord gebruiken. Het begint met treiteren zoals : ik mag hier staan ... ik sta waar ik wil ... (126). Er wordt gevochten met de blote vuist (127), of met wat men onder handen krijgt, een bezemsteel, een stekjespot (128), met een kloef (129), een slets (130), een galoche (131), ja zelfs een fabriekskan (drinkbus) (132). Leopold De Boeck «sloeg» en «schupte» naar twee, drie vrouwen die hem lastig vielen (133). Maar de tegenpartij beweert bij hoog en bij laag dat

(120) P.V., 3 jan. 1900.
(121) P.V., 13 feb. 1900.
(122) P.V., 13 maart 1900.
(123) P.V., 21 feb. 1900.
(124) P.V., 8 nov. 1900.
(125) P.V., 9 feb. 1900.
(126) P.V., 15 jan., 1, 31 maart 1900.
(127) P.V., 27 aug. 1900.
(128) P.V., 4 sept. 1900.
(129) P.V., 14 juni 1900.
(130) P.V., 25 jan. en 31 dec. 1899, 21 april 1900.
(131) P.V., 17 mei 1900.
(132) P.V., 17 mei 1900.
(133) P.V., 27 april 1900.

De Boeck hen had lastig gevallen en dat hij kennelijk dronken was. Bij een gevecht in regel werd iemand zelfs bijna een oor af gebeten! «... klager heeft eene groote wond aan de oor ...», zo luidt het (134). Gustaaf Hanssens wordt opgeleid wegens vandalisme, «schuppen, stampen en bijten» (135).

Politieagent «Sieur Colson» voelt zich weer eens beledigd. Puur om hem te tergen ging onder zijn ogen een dronkeman «al pissende voort». Natuurlijk roept de agent hem tot de orde maar dat betekende olie op het vuur. «Ik zal u eenige schuppen tegen uw kl... geven», schreeuwt de drieste kerel (136). Bij een geburenruzie waarvan natuurlijk niemand de reden kon achterhalen, gooit iemand met «schramoelje» en hanteert een «krabberke» (137). Een groepje scheldende vrouwen onderstreept de verwijten met een «stoofhaak» en een «houilleschop» (138). Ergens betoonde men zich zo origineel dat het vuur van de grofste scheldwoorden geblust werd met een ... «kabas zand» en een emmer water (139). En als het arsenaal wapens en scheldwoorden was uitgeput «spuwde» men naar elkaar of «schudden» vrouwen de rokken, de hoogste vorm van belediging (140).

Bij dat soort moeilijkheden staat de politie vrijwel voor een muur. Getuigen hebben natuurlijk niets gezien of willen «tusschen zijne klodden niet tusschen komen» (141). Niet dat het bij scheldpartijen alleen en altijd bij woorden bleef. Een woeste herbergklant had al een tijd staan tieren en vloeken. Daar keek niemand nog van op. «Ik zal er enige doodslaan», schreeuwt hij. Niemand weet waarom en daar was het bij gebleven had de woesteling niet plots een mes getrokken (142).

Aan de grensscheiding Aalst-Moorsel-Meldert, in de eenzame Affligemdreef, bevindt zich de landelijke herberg van de 79-jarige Frans Van Geit, landbouwer en herbergier. Daar is het tot een heftige woordenwisseling gekomen tussen twee gebroers (143). Eerst geleek alles meer op een spel, zegt een getuige achteraf. Niemand kent de juiste oorzaak van de ruzie of toch ergens zou het om een diefstal gaan. Hoe ook de gebroeders verlaten de herberg, tot opluchting van de baas. Buiten echter komt het tot een gevecht in regel. Een getuige dacht eerst aan «een spel in een graanveld», «ze leken te spelen en te worstelen». Maar een andere getuige moet toegeven dat er gevochten werd. Geen sprake

(134) P.V., 5 feb. 1899.
(135) P.V., 6 jan. 1900.
(136) P.V., 17 juli 1900.
(137) P.V., 20 feb. 1900.
(138) P.V., 19 jan. 1900.
(139) P.V., 21 en 25 april 1900.
(140) P.V., 19 jan. 1900.
(141) P.V., 4 april 1900.
(142) P.V., 9 feb. 1900.
(143) P.V., 5 mei 1900.

van enige tussenkomst om de vechtenden te scheiden. Ook niet toen er met een hoppestaak werd geslagen tot «één lag te baden in zijn bloed». Wanneer commissaris Vervoort zelf de zaak in handen neemt bleek dat betrokkenen al in de herberg «De Kanne» aan de Moorselbaan flink wat hadden gedronken. Bij het bakschieten en het vloerbollen was het tot harde woorden gekomen. Maar nogmaals, niemand had daarvan opgekeken.

De vechtjassen waren dikwijls niet eens in staat hun handtekening te plaatsen onder hun verklaring bij de politie. Zeggen konden ze het des te better, maar dan in het grove genre. Natuurlijk vinden we dat taaltje niet terug in de historische studies. Wil men daarmee de arbeiders verschonen of komt dit voort uit eigen koele deftigheid ? Zo doende gaat nochtans een stuk authenticiteit verloren. Daarom werd hier toch maar geput uit de rijke maar harde volkstaal. Hoe kan men anders het leven in de fabriekstad Aalst aanvoelen ?

Een espadrillenmaker lokt een ruzie uit bij een spel op een ... mestvaalt (144). Er vallen harde woorden en al even harde klappen. Iemand scheldt iemand uit voor dief. Bij dit alles is een veertienjarige betrokken met als «beroep» ... straatloper.

Elisa «de weze», 12 jaar, krijgt het woord «hoer» naar het hoofd geslingerd. Hoer en smeerlap worden als synoniem gehanteerd (145).

Er werd al heel wat geschreven over Carnaval. Minder is de psychologie doorgrond van de macht gelegen in het «incognito», de kans om iemand straffeloos zijn zeven waarheden te zeggen of veel opgekropte gevoelens af te reageren.

Commerman noteert onbewogen een vloed aan scheldwoorden die twee vrouwen elkaar in feeststemming naar het hoofd hadden geslingerd. De ene verweet de andere voor «vuilaard», «smeerlap». Natuurlijk kwam er het woord «hoer» aan te pas. Maar zelfs de grove aantijging : «ge hebt uw jongen doen afkomen», zet de politie niet aan tot verder onderzoek (146). Men was blijkbaar aan veel gewoon geraakt in Aalst.

Vrouwen beginnen te ruziën, trekken elkaar aan de haren (147). De dief «van Clippels» wordt er bij betrokken. Er wordt over en weer geschreeuwd en iedereen schijnt een hoer en een smeerlap te zijn. Waarvan voor de zoveelste keer akte. Elders krijgt iemand het treiterend «zoöot, zoöot» te horen (148). Iets minder onschuldig klinken in één adem de verwijten : dief, smeerlap en gij hebt uw vrouw in den kelder gestampt (149). Net of het arme volk zelf voor openbaar aanklager wou

(144) P.V., 16 april 1900.
(145) P.V., 16 feb. 1899.
(146) P.V., 27 feb. 1900.
(147) P.V., 19 mei 1900.
(148) P.V., 17 mei 1900.
(149) P.V., 31 dec. 1899.

fungeren. «Smeerlap, dief, gij zult zitten waar uw vader gezeten heeft» (150). Deze grove aantijging werd geuit naar aanleiding van de veel voorkomende grap van een met drek ingesmeerde «kortewagen». Het bleef trouwens onbegonnen werk, echte of vermeende aanklachten van elkaar te scheiden. Iemand zou ergens een winkellade hebben gekraakt (151). Maar waarom geen klacht ingediend bij de politie? Of had men daar gewoon geen vertrouwen in? Of vreesde men voor erger? Misschien betekenden de scheldwoorden niet meer dan een escalatie van woorden. Hoe grover de taal, hoe meer overtuigingskracht. Overigens, eens opgeleid of ontnuchterd, verdraaien de betrokkenen de feiten, ze liegen of herinneren zich niets meer. De verwarring bij beschuldiging of getuigenis kan men aflezen uit de rapporten. Wellicht werd heelwat uit de afdeling «ruzie-verwijten» gewoon zonder gevolg geklasseerd. Hoe kon de politie bij voorbeeld klaar zien in volgend scenario (152)?
Getuige 1 : ... ze spuwde naar mij ... er waren woorden ... zij sloeg mij ... ik bloedde ... zij verweet mij voor smeerlap en dief ...
Getuige 2 : ... ik verweerde mij met een stoofhaak ...
Getuige 3 : ... ik vroeg alleen maar om vereffening ener rekening ... zij schudde haar rokken af.

Toch merkwaardig die band tussen politieoptreden en sociale mistoestanden. Men kan zó via de aanduiding van domicilie in de P.V.'s, een soort plattegrond aanleggen van het Arm-Aalst. Trek maar de bindingslijnen tussen de koer van Bempten, de gang Schuermans, de Ledebaan, de zogeheten Burch(t), de Erembodegemstraat, de Leopoldstraat, de blok Borreman. Daar wordt gevochten, daar het herhaald «nachtlawijt». In de Peperstraat was er weer eens «hevig lawijt» (153). Het ging om een familiedispuut waarbij harde woorden en klappen vallen en dit voor de herberg van Callebaut. In de Leopoldstraat wordt een gevecht in regel geleverd. De politie wordt er bij gehaald om erger te voorkomen. Niet te vroeg blijkbaar want «klaagster bloed (sic) uit den neus ... het bloed sprong uit haren neus ...» rapporteert de agent van dienst (154). Maar van medische bijstand schijnt geen sprake. Daarvoor moeten er zo goed als doden vallen. Dikwijls vormen huwelijksproblemen de morele achtergrond van het bakkeleien. Na een ernstig incident moet Celina Van der Stock toegeven dat haar echtgenoot veelal dronken en onhandelbaar is en dit al tien jaar lang. Geregeld krijgt zij slaag met de «kloet» of met de «kolenschup» (155). Wanneer zij even onpasselijk wordt denkt hij al dat ze «met t'mansvolk had gelopen».

(150) P.V., 26 mei 1900.
(151) P.V., 10 jan. 1900.
(152) P.V., 19 jan. 1900.
(153) P.V., 31 dec. 1899.
(154) P.V., 2 april 1900.
(155) P.V., 31 maart 1900.

Clemantine De Man, 34 jaar, wordt verweten dat «Guiden Descart bij haar boven was geweest» (156).

Soms staat Commerman voor een hopeloze delikate opdracht, zo bij voorbeeld wanneer hij de verklaringen moet noteren van een mishandelde zwangere vrouw. Beschaamd gaat het over «het dingen», embryon staat er tussen haakjes. De schoonmoeder had de ongeboren vrucht in de aalput laten verdwijnen (157). Bij een gelijkaardige zaak van vruchtafdrijving hadden getuigen het over iets «witachtigs in de pot» of een «brok rot» voortkomend van «een kwade vergeering», «ophooping van zaad-sperme», voegt rapporteur er dilletantisch-onwetenschappelijk aan toe (158).

Ook collega Vernaeve dient heel wat zogeheten zedendelikten te verwerken. Het lijkt er niet op dat Commerman zich door extra ijver in dit soort zaken zou hebben opgedrongen. Overigens kan de vraag gesteld of krakelende vrouwen en zovele kwalijke geschiedenissen, een excitante uitwerking hadden op de ondervrager. Twee gezusters komen in conflict (159). Er wordt gescholden: «Hoer, schandaal ...». En zij (de andere natuurlijk) «had het driemaal afgejaagd». Daar wil Vernaeve meer van weten. «Afgedreven» verduidelijkt getuige die er meteen over klaagt dat zij door haar zuster bij de keel werd gegrepen. Indirect wordt ook gesuggereerd dat zij — de andere — had geïnsinueerd dat zij, klaagster betrekkingen had gehad met de zoon van de mosterdman.

Commerman onderzocht van zijn kant een zaak van grove eerroof. Niet iedereen accepteerde de scheldwoorden zoals hoer en smeerlap. Uit het onderzoek blijkt dat man, vrouw en schoonmoeder om beurt schuldig waren aan zogeheten ongeoorloofde betrekkingen (160). Mogelijk ging achter deze onverkwikkelijke zaak van vadermoord schuil. Van vulgaire laster tot een passioneel drama. Hoe grondiger een onderzoek, hoe ingewikkelder en meteen hopelozer het passend remediëren.

Collega Vernaeve rapporteert een geval van openbare zedenschennis, al denken we eerder aan burlesk toeval. Een vrouw, zat — tweemaal onderstreept in verslag — lag zo maar haar roes uit te slapen op de drempel van haar woning (161). Niets bijzonders maar een getuige beweert «dat zij met hare vrouwelijkheid bloot lag». Waarvan akte.

«Mijn vrouw heeft met uwen man te doen», zo begint een klassieke burenruzie (162). «De bijzit is van een ander groot» ... Meteen laat de

(156) P.V., 21 maart 1900.
(157) P.V. 19 feb. 1900.
(158) P.V., 2 maart 1900.
(159) P.V., 17 april 1900.
(160) P.V., 16 feb. 1900.
(161) P.V. 18/19 maart 1900.
(162) P.V., 25 april 1900.

«vermoedelijke» vader betrokkene in de steek (163).

Een negentienjarig meisje wordt in de Molenstraat geslagen omdat ze met haar lief GEEN liefdebetrekkingen meer wou onderhouden (164). Echtgenote Poliet «Krol» had Marie «de Goeien» in het gelaat gekrabt en haar een hoer genoemd omdat ze met Poliet «Krol» voormeld «was gaan slapen» (165). Nergens worden bewijzen voor de aantijging aangevoerd. En daar blijft het bij.

Philomena De Cock wordt op straat lastig gevallen (166). Maar haar aanrander roept als verontschuldiging in dat ze «weigerig was».

In de harde wintertijd 1900 speelde zich in de miseriestad een drama af dat blijkbaar wel de nodige weerklank heeft gevonden (167). Wanneer de politie wordt opgeroepen bij de Van Nieuwenborghs, vermoedt deze weer eens de zoveelste scheld- en vechtpartij. Inderdaad, moeder en dochter hadden de herbergen afgelopen. Vader Van Nieuwenborgh van zijn kant bezocht ook heelwat café's. Uiteindelijk geraakt het drietal thuis en zo meteen loopt het verkeerd. Niemand had geslagen, maar hij was wel begonnen met «zagen en kreften». Het slachtoffer zou gevallen zijn. Hoe ook — pas later — werd Van Nieuwenborgh dood aangetroffen. De politie aanvaardde de thesis van het toeval. Zo werden zelfs doden «geklasseerd». Zeker, het gebeuren was het onderwerp van de dag. Maar aangezien de openbare orde niet verstoord werd, kon de politie en de christelijke gemeentebestuurders overgaan tot de dagorde.

Kan dit pijnlijk drama op kritisch-historische gronden afgedaan als een spijtig ongeluk of is het een vertrekpunt tot studie van klassenonderscheid en discriminatie. Of laten de historici hier het terrein vrij voor de historische roman ? Hoe ook, toch merkwaardig dat nergens sprake is van een medisch onderzoek, een lijkschouwing, een doorgedreven getuigenverhoor onder de buren. Dat «kreften» van het slachtoffer en de «woorden» van de twee vrouwen zullen allicht niet in sourdine ten beste zijn gegeven. Waarom werden de verschillende herbergiers die vroeger of die avond, de Van Nieuwenborghs over de vloer hadden gekregen niet bijzonder aan de tand gevoeld ? Zo weten wij dat soms heimelijk genever — en van welke kwaliteit — of een soort cognac — Franschen — in het bier werd gegoten (168). De gevolgen waren meestal dat men niet alleen zwaar dronken maar ook gevaarlijk ziek werd. Is Van Nieuwenborgh daarvan het slachtoffer geworden, of heeft de ruzie zijn hart geraakt ?

(163) P.V., 30 jan. 1900.
(164) P.V., 26 feb. 1900.
(165) P.V., 27 aug. 1900.
(166) P.V., 21 aug. 1900.
(167) P.V., 8 jan. 1900.
(168) P.V., 15 jan. 1900; «genever ... kanker van de werkende klasse» (HET LAND VAN AELST, 1 jan. 1899).

Veel meer nieuwsgierigheid leggen de politiediensten aan de dag in een zaak van zedenschennis of misschien gewoon vulgair gedoe (169). Ewertz Magdalena, oud : ?, leurster, verblijvend op de Moorselbaan, in de volksmond «Deutsche Lena», komt zich beklagen over het feit dat twee dronkaards haar in huis hadden overvallen. Ze beschrijft het voorval met een overvloed aan details. Waarom ze niet om hulp had geroepen ? Ja, maar de kerels hadden hun mes getrokken. Ergens voelt klaagster aan dat toch niemand in haar goed recht of goede faam wil geloven. Daarom vlakt zij de klacht een beetje af met de verzachtende omstandigheid dat «geen van beide aan haar vrouwelijkheid» is geweest.

Het is zeker niet te wijten aan een soort ongezonde nieuwsgierigheid van Commerman dat de zaak Ewertz nog een vervolg krijgt. De twee vermeende daders zorgen zelf voor een overvloed aan spitse bijzonderheden. Het wordt zo een heel verhaal. Ze waren bij Lena, die ze goed schijnen te kennen aan huis geweest «om er onze pijp aan te steken». Ze hadden wel «een glas» gedronken maar «zat» kon men hen niet noemen. Een echt vriendelijk geburenbezoek kon je het noemen.

Eén van de langst uitgesponnen P.V.'s werd opgesteld naar aanleiding van een klacht van Victor Verstraeten, 36 jaar, mestvager, wonende Huizen Mertens, nr. 31 (170). Vrouw — zo staat het in rapport — vrouw Van Impe had hem verweten betrekkingen te hebben met Mieken Janssens. Nu zou Van Impe — het hele verhaal is lang en ingewikkeld — zich ten huize van Verstraeten meer dan onwelvoeglijk hebben gedragen. In aanwezigheid van vrouw Verstraeten en de twee dochters had voormelde Van Impe, 58 jaar oud, «zijne mannelijkheid laten zien». Dat Van Impe smoordronken was, deed weinig af aan zijn exhibitionistische bravour. Hij kraamde daarbij allerlei «zottigheden» uit. Maar Commerman laat ditmaal niet af. Welke zottigheden, wil hij weten ? Beklaagde zou onder meer hebben beweerd : ja, ja, ik heb een officierenpieken, als ik jong was had ik te kerten zoveel ik wilde ... Wilt gij hem eens zien ? ...

Intussen is Philomena Plas ten tonele verschenen. Ze tracht Van Impe te bedaren. «Ge zijt zeker zot ?», aldus Plas. Maar Van Impe laat niet af en dreigt met bewijsmateriaal. Wanneer vrouw Van Impe — intussen verwittigd — haar echtgenoot tot rede wil brengen, wordt deze handtastelijk en kraamt enkele enormiteiten uit over de intimiteit van zijn vrouw. Ten einde raad stelt zij zich op tussen haar man en de getuigen waarbij zij het exhibitionisme wil minimaliseren : 't is maar de voedering van zijn broek ... Een andere getuige — van waar plots die belangstelling — een achttienjarige katoenbewerkster, Burch 3, ging nader in op de uitdagende houding van Van Impe.

(169) P.V., 23 feb. 1900.
(170) P.V., 28 jan. 1900.

Bij de confrontatie met de getuigen zorgt Van Impe voor een verrassende rolverwisseling. Hij werpt zich op als aanklager van de familie Verstraeten. Vrouw Verstraeten had zich laten «misbruiken» door mannen van Erembodegem die achteraf nog op haar «schupten» (171). Als reactie komt dat nogal bevreemdend over. Als zij toch zo gewillig was, waarom dan nog geweldpleging ? Daarop laat Commerman als een volmaakt toneelregisseur vrouw Van Impe nogmaals aan het woord. Zij blijft haar man hardnekkig verdedigen. Zij dist een verhaal op van een open broeksknoop en trouwens, haar echtgenoot droeg altijd twee broeken zodat niemand wat verdacht kon hebben gezien.

Wij zouden er al lang een punt hebben achter gezet maar zo niet de Aalsterse politie die zich die vette sensatiekluif niet liet ontglippen. Het onderzoek gaat verder maar ditmaal in de richting van Verstraeten die zich ook grof had gedragen (172). Niet alleen Verstraeten maar ook zijn vrouw moeten zich komen verantwoorden, zij vooral, omdat ze met «schramouillestenen» had geworpen. Ook had zij het verwijt gericht, mogelijk aan het adres van Van Impe, dat hij «porei» zou hebben gestolen. Toen had iemand gedreigd — maar wie — dat «hij iemand kapot zou maken en de herssens uit den kop stampen». In de verwarring had iemand «oude smeerlap» geroepen en dat had Van Impe op zich genomen of had hij het verkeerd ? «Ge zult het vroeg of laat hebben oude smeerlap, hutsepot», had wie weet wie geschreeuwd. Wie kon achteraf nog uitmaken wie met schelden was begonnen ? Vrouw Verstraeten moet aanhoren dat zij op Kerrebroek een huwelijk had «kapot getrokken». Verstraeten, Van Impe, de getuigen van het ogenblik, alle geven hun eigen versie.

De politie verwerkt haar sensationele P.V.'s en de burgerij maakt zich sterk. Die armoezaaiers, allemaal dronkaards, echtbrekers, ruziestokers, kwaadsprekers, dieven, luiaards. En meteen teerde men voort op een zuiver geweten.

Op 7 feb. 1900 wordt de zaak Van Impe nog maar eens heropend met als enige innovatie dat Van Impe onder de pen van Commerman als «lastige kerel» wordt gekwalificeerd (173). Collega Vernaeve zal het dossier verder bestuderen en zorgen voor nieuwe gegevens, onder meer dat bij Van Impe twee ruiten werden ingeslagen. Enkele getuigen komen verklaren dat zowel Van Impe als zijn vrouw zware klappen kregen, erg genoeg om op de vlucht te slaan. Schuldige was Verstraeten, die de feiten grif toegeeft. Maar dat was uit wraak omdat Van Impe hem had uitgescholden voor «smeerlap en moordenaar». Terzake worden zelfs schoolkinderen van tien en zeven jaar gehoord.

(171) P.V., 7268 dd. 26/29 nov. 1899.
(172) P.V., 30 jan. 1900.
(173) P.V., 7 feb. 1900

Een gewoon geburenbezoek eindigt op het «doen van voorstellen» (174). Hij wilde mij aan. Hij : ... ik zal u eens leeren hoe men moet doen om geene kinderen te maken. Commerman noteert dat klaagster zich heeft verweerd. Omdat zoiets misschien zeldzaam was ?

Wij drukken er op dat hier nog zovele details discreet worden achterwege gelaten al zijn ze typerend voor het taalgebruik van de volksmens en meteen voor zijn sociale achteruitstelling.

Twee vrouwen verwijten elkaar. De ene dreigt : ik sla u de hals af, gij vuilblik die van Leveau afgereden zijt. De andere repliceert met «oude smeerlap». En dan weer nummer één : beter oude smeerlap dan bezeekt te zijn van de lange Leveau (175).

Niet dat men altijd te koop liep met klachten over aanranding. Het was de meisjes in de fabriek zeker niet geraden zich over wat dan ook te beklagen. Wie zou zijn meestergast bij voorbeeld in opspraak hebben gebracht ?

Een vrouw werd lastig gevallen in de fabriek maar dat kwam pas aan het licht bij een zware ruzie (176). Twee jaar na de feiten, naar aanleiding dan van een betwisting over afhouding op het loon, waagt Nathalie Van De Meerssche, 21 jaar oud, wonende Scherrestraat, niemand minder dan haar fabrieksdirecteur Emiel Ott — Commerman vergeet er verbouwereerd «mijnheer» bij te voegen — in beschuldiging te stellen (177).

Waar of niet waar, de politie heeft zeker bij directeur Ott niet bijzonder aangedrongen op nadere verklaring. Wel legde men de nodige belangstelling aan de dag voor de sensationele details in het verhaal van de fabriekswerkster. De baas «pitste haar» en pakte haar bij de «memmen», «boezems» voegt de onovertreffelijke Commerman er aan toe, mocht één van zijn superieuren minder beslagen zijn in het Aalsters dialect. Klaagster was met deze herhaalde vrijpostigheid niet gediend. «Ze bezag hem eens kwaad». Wellicht was het daarbij gebleven had men haar niet twee dagen later bestraft met een boete van 1 frank, bijna een dagloon omdat ze «op 't gemak» was gegaan. Deze straf leek toch sterk op een wraakneming. Overigens werd dit soort boete frekwent toegepast. Erger, betrokkene verliest haar werk, wordt achteraf toch weer aangeworven door Ott, maar nu schijnt alles nog erger voor haar.

De socialisten, Daens, ook de progressief-liberalen stelden steeds weer de onmogelijke werkomstandigheden in de fabriek aan de kaak. Maar de «bewaarders» — de «vasthoudisten», «d'Oude Kajutten» zoals ze in Klokke Roeland wel eens werden genoemd, reageerden met

(174) P.V., 18 feb. 1899.
(175) P.V., 29 juli 1900.
(176) P.V., 5 feb. 1899.
(177) P.V., 28 feb. 1899.

morele raad en andere concepten (177bis). Overigens hadden zij het er niet zo kwaad afgebracht bij de Parlementsverkiezingen van 1900 zodat zij zich in hun politiek gesteund voelden (177ter). Het politiek kraam der conservatieven waggelde misschien maar stond voorlopig nog overeind. En intussen werden kinderen uitgebuit, werknemers voor een niet bestraft of aan de deur gezet.

In de espadrillenfabriek (178) van Geeroms werden enkele «tipjes» — een bepaald model lichte schoen — gestolen (179). Een kreumeldiefstal waar directeur Geeroms (180) zelf overigens niet te zwaar aan tilde. Maar een en ander gaf meer reliëf aan de zaak. Voormelde diefstal zou zijn gepleegd uit wraak. Een zeventienjarige espadrillenmaker Marcel had een tijd lang moeten «tichen» (181). Een ander werknemer zag de kans schoon hem intussen «bij zijn voorbroek» te pakken. «Hij zegde dat hij mij gaarne zag» ... De jongen ging niet in op die voorstellen en gapte dan maar wat weg. Uit dat alles deduceert men een fatale kringloop van sociale en morele wantoestanden. Alleszins werd niet de fabrieksdirecteur om uitleg gevraagd naar de werkvoorwaarden in zijn fabriek.

Een keukenmeid werd aangerand (182). Wie zou zich nu over zoiets gaan beklagen. In elk geval, gelijk of ongelijk, je vloog aan de deur, de werkneemster natuurlijk. En zonder een gunstig certificaat van je vorige werkgever moest je het niet proberen elders. Zwijgen en vergoelijken was de boodschap. In voormelde zaak minimaliseerde klaagster : hij (de aanrander) heeft geen enkel naakt deel van mijn lichaam kunnen aanraken.

In het Uylepoortje had men een jonge vrouw aangerand (185). Maar volgens sommige getuigen had ze alles zelf uitgelokt. Ze zou hebben uitgedaagd met die «schoon memmekes en zulke fijne buik». Toen ze om hulp begon te schreeuwen had haar aanrander haar de mond gesnoerd met de belofte «te betalen». De aanrander was gekend maar verdedigde zich op het politiebureau. Zij, klaagster had hem voorstellen gedaan. «Of ik haar memmen wilde zien ...».

Wij beperken ons — nogmaals — inzake de onverbloemde details. Niet zo de politie die een zo sensationele kluif ongaarne loste. Wat deed het er toe of de aanrander 10 cent had aangeboden voor «een bijzondere» tegemoetkoming».

(177bis) P.V., 28 feb. 1899; KLOKKE ROELAND, 20 mei 1900.
(177ter) KLOKKE ROELAND, 9 juni 1900.
(178) Linnenschoen met touwzool.
(179) P.V., 31 aug. 1900.
(180) Geeroms Rochus, 41 jaar; fabriek in de Scherrestraat.
(181) Selecteerwerk.
(182) P.V., 1 feb. 1899.
(183) P.V., 21 feb. 1899.
(184) P.V., 14 mei, 5 juni 1900.
(185) P.V., 3 maart 1900.

Men leze de P.V.'s. Net of er onder en met Commerman een speciale zedenbrigade opereerde in Aalst, anno 1900. Neen, de politie verveelde zich niet. Of niemand er aan dacht om ernstige preventieve acties op te zetten ? Blijkbaar niet. In het Uylepoortje, de Peperstraat, aan de Blok Borreman, op de Ledebaan, bij de Burcht, in de gangen en nauwe fabrieksstraten bleef men vechten en verwijten. Dieven gingen hun gang, vrouwen werden aangerand in de fabriek, in volle straat, in klaarlichte dag.

Alleen in het café vond men gedurende enkele uren een bevreemdend paradijs, tot ook daar meestal de stemming omsloeg. De armoe werd er maar nijpender op. Geen wonder dat men wel eens 10 cent wil verdienen voor een speciaal soort «tegemoetkoming».

Neen, al die politionele onderzoeken brachten niet veel aarde aan de dijk. Hoe aantrekkelijk sensationeel die verhalen van getuigen soms ook waren, één man bij de politie scheen het een enkele keer op de zenuwen te krijgen. Op een bepaalde dag geraakt adjunctcommissaris Vernaeve dat voortdurend gekrakeel zo in de zin van «dat ik met Lucas Wauters te doen had en dat hij mij had gebruikt» — het staat er veel grover in verslag — meer dan beu en waagt het een persoonlijke en vooringenomen appreciatie uit te spreken. Hij heeft het over «dat rot vrouwmensch» (184). Niet alleen klinkt dit vooringenomen maar is deze reactie vanwege een politiebeamte onaanvaardbaar. Eenzijdige reactie maar spontaan en zeer echt en begrijpelijk. Hier klinkt het gevoel door van hulpeloosheid en onmacht om ook maar iets ten goede te keteren.

In de buurt van het bureel van Weldadigheid kon je meer opsteken over de ware zin van de openbare moraliteit. Daar kon je ook horen wie de dieven waren in de samenleving.

«Godv... gij geeft mij geen brood ... ik maak u kapot», schreeuwt Petrus van de Meerssche uit de Kapellestraat (185). «Als ik hem straks tegenkom snijdt ik hem de hals af, al smeerlappen, dieven, hoerenjagers, ik zal u vinden, smeerlappen, hoeren ...» (186). Nu, in die dagen werd de honorabele instelling van Weldadigheid ook wel eens het «Baldadigheidsbureel» genoemd (187). Men deelt er brood uit dat zeker acht dagen oud is en tot herrieschoppers van het slag van Van de Meerssche richt men het dreigement dat zij weleens voorgoed van de lijsten konden geschrapt (188). Snoeien in de begroting van Armenzorg, de gemeentelijke Bewaarders schrokken er niet voor terug (189). Als je dan weet dat je haast een uur diende te arbeiden om één kilo aardappelen aan te

(186) P.V., 3 maart 1900, voorzitter van het Bureel : Semey.
(187) HET LAND VAN AELST, 15 nov. 1903.
(188) Zie (187).
(189) Brief St.A. aan Armbureel, 13 april 1897 (S.A.A., Corr., ref., 178).

schaffen (190).

Hoe slecht de arbeidsvoorwaarden ook waren, men deed alles om aan het werk te kunnen blijven. Vooral mocht men niet ziek vallen, te traag of te onhandig werken. De werkgevers konden nog altijd zonder enig administratief bescheid een werkgever aan de deur zetten zoals blijkt uit een verklaring van espadrillenfabrikant Geeroms Rochus (191). Zelfs de zogeheten volksvriend de Bethune vond een wettelijk werkkontract onnodig (192). De fabrieksbaas bleef heer en meester. Marktcrisis werd ingeroepen als excuus voor de al te lage lonen en het te hoge arbeidsrythme.

In de miljoenenrijke F.F.R. (193) waren de verhoudingen tussen de werknemers zelf wegens bij voorbeeld premiestelsel zo gespannen, dat men er wel eens de messen trok (194).

Emiel Ott, hoger al vermeld voor verdacht optreden tegenover vrouwelijk personeel, wees bij een ongeval in zijn bedrijf op het feit dat arbeiders zelf om afschaffing vroegen van bepaalde veiligheidsvoorschriften omdat ze als hinderlijk werden ervaren voor vlot werken (195). Ja, omdat ze anders geen premie konden halen wellicht ...

Maar laten wij een onverdachte bron aan het woord.

Commerman zelf heeft in een verslag zeer goed dat gejakker om wat extra loon laten uitkomen.

Leopold Vlaeminck — er bestaat geen gedenkplaat, geen biografische nota over dit slachtoffer — is zestig jaar oud wanneer hij op een

(190) De koopkracht berekenen is een ingewikkelde opdracht, rekening gehouden met loon en bestedingspatroon of gezinsbudget. In 1891 werd een budgetstudie uitgevoerd (*Salaires et Budgets* ouvriers en Belgique au mois d'août 1891, Brussel, 1892). De hiervolgende marktprijzen Aalst voor twee basisvoedselprodukten zijn bedoeld als toets aan een arbeidersdagloon.
Dagloon 0,60 fr. tot 2,00 fr. (zie voetnota's 21 en 22 - referentieperiode 1896-1905).
Marktprijs Aalst :
aardappelen (100 kg) : 3,75 tot 6,25 fr.
eieren (25) : 1,54 tot 1,63 fr. (HET LAND VAN AELST, 20 mei 1900).
aardappelen (100 kg.) : 9 tot 10 fr.
eieren (25) : 1,91 tot 2,18 fr. (ibidem, 14 juni 1903)
aardappelen (100 kg.) : 11 tot 12 fr.
eieren (25) : 2,43 tot 2,52 fr. (DE DENDERBODE, 17 sept. 1905).
De prijzen voor deze produkten lagen soms tot 10 % en meer hoger dan in Dendermonde en Ninove. De opwaardse trend is duidelijk en de lonen lopen niet geleidelijk mee op (zie HET LAND VAN AELST, 24 dec. 1905 : *voorstel* tot verhoging uurloon stadswerklieden tot 25 centiem; vgl. renteuitkering voor ongeval met totale werkonbekwaamheid : 2 fr./dag : HET LAND VAN AELST, 24 juni 1903; pensioenvoorstel van 1 fr./dag, ibidem, 1 jan. 1899.
(191) P.V., 25 april 1900.
(192) KLOKKE ROELAND, 20 mei 1900.
(193) Z., 10 sept. 1906.
(194) P.V., 30 april 1900.
(195) P.V., 6 feb. 1899.

dag wordt gevat in een katoenmolen op de fabriek Geerinckx-De Naeyer (196). Er moet wel politie aan te pas komen. Commerman leidt het onderzoek en het moet gezegd dat hij niet alleen zedenzaken uit de doeken kan doen. Zo gaat hij uitvoerig in op de omstandigheden van het ongeluk. Hij beschrijft het werk aan «den duivel» of de «batteur», een gevaarlijke machine. «Wij menen hier te moeten aan toevoegen dat Vlaeminck reeds den ganschen nacht gewerkt had» en op zijn verzoek nog «eenen halven dag was mogen komen overwerken» ... Vraag is of deze verontschuldiging gold voor de werkgever of de werknemer. Wie nam of wie liet risico's nemen ? Hoe ook het P.V. illustreert ten overvloede de sociale wantoestanden in het bedrijfsleven. Het staat overigens niet alleen.

Een Aalstenaar verongelukte in koolput nummer 12 van de «Vereenigde Koolputten» in Charleroi (197). Commerman rapporteert alle elementen die de grove nalatigheid van de Directie aanwijzen (198). Al twee dagen was de electrische verlichting uitgevallen, wat blijkbaar onvoldoende was om het werk stil te leggen.

In een bijzonder rapport — het aantal ongelukken in de katoenverwerking te Aalst lag zo hoog, dat de politie de geldende reglementering ging ondezoeken — wordt het onderhoud van een katoenmolen nader onderzocht (199). Hoe moet nu zo'n molen worden gekuist, met draaiende wielen of in stilstand ? De reglementering voorziet niets. Men laat het blijkbaar aan de handigheid over van de arbeider. En dat karwei diende tot viermaal per dag te worden uitgevoerd. Verminkingen aan de handen — dus toch onderhoud bij draaiende molen — kwamen veelvuldig voor.

Maar de sociale voorzieningen brachten financiële troost. We kennen het tarief : één vinger is gelijk aan 50 frank en 300 frank rente achteraf en administratief gehaspel er bij genomen en gekregen (200).

In andere gevallen kan men strikt juridisch niet spreken van arbeidsongevallen. Wij zouden deze veeleer willen zien als ongevallen door sociale omstandigheden.

(196) P.V., 6 jan. 1900.

(197) Oprichting «Charbonnages Réunis» : 7 juli 1851 met concessies van Poirrier, Sacré-Madame en Réunies Mambourg. De maatschappij met haar doden en gewondenlijst en overgrote winsten is na ruim een eeuw in de sectoriële crisis van de jaren '50 ten gronde gegaan door schuldaccumulatie (66 miljoen in 1958, 64 miljoen in 1959, 86 miljoen in 1960) waardoor het eigen kapitaal van 70 miljoen en de reserves van ruim 125 miljoen werden opgebruikt. Het bedrijf teerde enige jaren op staatssteun om in 1975 over te gaan tot likwidatie (MEMENTO DER FONDSEN, 1959; Financiële Studies, Kredietban, 1961; MEMENTO DER EFFECTEN, Generale Bankmaatschappij, 1977).

(198) P.V., 2 feb. 1900.

(199) P.V., 25 feb. 1899.

(200) Idem als (199).

In een arbeidersgezin van negen is een kind, zes jaar oud, verongelukt (201). De beschrijving van de omstandigheden en de plaats van het ongeval overstijgt elke verbeelding. De armoedigheid en verwaarlozing in het gezin is zo schokkend dat ook de politie die veel gewoon is, perplex staat.

Een zeventigjarige man is in de Dender gesukkeld en verdronken (202). In zijn geldbeugel vindt men juist geteld zeventig centiem. Vermeld wordt nog het bezit van een pijp en een paternoster. Een sukkel, een werkloze wellicht, had geen dak boven het hoofd. Hij ging bij gelegenheid slapen op een aangemeerde zandschuit op de Dender (203). In het duister moet hij in het water gevallen zijn. Hoe het precies kon gebeuren, niemand heeft het ooit willen of kunnen achterhalen. Verder dan een zakelijk en koel vaststellen gaat het niet. Even buiten de stad pleegt een kleermaker zelfmoord (204). Hij benutte daarbij een revolver. Ditmaal gaat de politie wel nader in op de omstandigheden die tot deze wanhoopsdaad hebben kunnen leiden. De familie van betrokkene was uitgeweken naar Parijs en naar de «kolonies». Van de echtgenote geen spoor. Het gaat hier allicht om een familiaal drama met sociale achtergronden.

Een machinist van de spoorwegen wordt als vermist opgegeven (205). Ging hij op bedevaart naar Lourdes zoals naastbestaanden suggereren of pleegde hij zelfmoord? Hoe ook, hij leed al aan «aanvallen», noteert rapporteur Commerman.

We zouden opnieuw uitvoerig kunnen verwijzen naar de dikwijls katastrofale gevolgen van dronken lopen, herrie schoppen en dat eeuwig vechten. Vooral onder de metsers werd zwaar geborreld, dikwijls op initiatief van de baas of de meestergast zelf (206). Karel Verhulst werd bij een «traktement» een oog uitgeslagen. Ditmaal was het slachtoffer de baas zelf. Weerwraak of dom toeval ?

In de oppositiepers, «Klokke Roeland» en «Het Land van Aelst» vooraan, zette men deze ongelukken en werkongevallen zwaar in de verf (207). Meteen vormt dergelijke ongelukkenkroniek een aanleiding tot politieke overwegingen en kritische beschouwingen over de algemene sociale toestand.

De behouders, de werkgevers, de bazen reageerden met verwijzing naar de «assurantie». Inderdaad, de wet op de arbeidsongevallen, tot

(201) P.V., 5 juni 1900.
(202) P.V., 25 april 1900.
(203) P.V., 16 aug. 1900.
(204) P.V., 18 april 1900.
(205) P.V., 22 mei 1900.
(206) P.V., 9 juli 1900.
(207) «De martelaars van de arbeid» (HET LAND VAN AELST, 15 nov. 1903).

stand gekomen even na de door ons gekozen periode, «onze wet» zoals de katholieke meerderheid het zo graag formuleerde, bracht een kentering ten gunste (208). Vooral dienden de slachtoffers niet langer het formeel bewijs te leveren van enige tekortkoming aan werkgeverszijde. Maar de mentaliteit veranderde niet zomaar. De arbeiders zelf zaten dikwijls fout, zo stelde men het, door het niet behoorlijk vervullen van hun taak of door onbekwaamheid. In vermoeidheid zag men geen voldoende oorzaak of reden. In de F.F.R. zouden de arbeiders zelf knoeien met de veiligheidhaken aan de ladders, zo verklaarde de ons al goed bekende Mijnheer Ott (209). Overigens werd in dat bedrijf nog al licht om gesprongen met vergoedingen want vastgesteld werd dat werknemers dikwijls al na een paar dagen van werkonbekwaamheid op het werk verschenen, na ontvangst van de vergoeding voor ongeval natuurlijk (210).

De werknemers hadden echt geen reden tot klagen. Voorzichtig, handig en snel werken, zeker geen agitatie of staking, zo luiden de raadgevingen en aanbevelingen van het patronaat (211). De zwakste partij kreeg weer eens de schuld van ongeluk en crisis. De werkloze werd gebrek aan initiatief verweten. Geraakte een gezin in de zwarte armoede dan lag het niet aan de lage lonen maar aan verwaarlozing en drankmisbruik.

De verstoteling werd dus veracht om zijn armoede die als een vloek werd beschouwd door betrokkene zelf over zich afgeroepen. Hoe kon de proletariër zich verweren tenzij in groep, door syndicale actie en politieke strijd zoals socialisten en Daensisten die voerden. Ook kon hij zich uitleven en laten gelden in de herberg, op de kermis of door gewelddadigheid, door vloeken en schelden, door het uithalen van grove grappen, door een overvloed aan schutwoorden, door driftig gevrij en gestoei. In het café chantant of op de kermis werden de liedjes van de «Franschmans», van de Loteling, van de politieke militanten en sympathisanten gezongen. Het repertorium was rijk en de taal onverbloemd (212). Diezelfde taal vinden we terug in de politieverslagen waar men de volksmens aan het woord laat. Wij hebben zo weinig mogelijk willen verbloemen zodat sfeer en klimaat van die kleine industriestad Aalst beter tot zijn recht zou komen. Aalst, «het luilekkerland der dieven» groeide in grauwheid en ellende onder een katholiek bestuur, onder verdrukkers en een politieapparaat om de machtigen te beschermen. Schandalen en corruptie hield men buiten het politioneel optreden. Grote

(208) DE DENDERBODE, 17 sept. 1905; DE VOLKSVRIEND, 28 juli 1906.
(209) P.V., 6 feb. 1899.
(210) P.V., 30 juli 1900.
(211) P.V., 27 juli 1900.
(212) GHYSENS, J. : Het Aalsterse Volksleven, Aalst, 1978, pp. 316-320.

dieven laat men lopen, kleine dieven hangt men op ... De Heren en Mevrouwen waren deftig in kleding, houding en manieren, op zondag biddend in het hoogkoor van St. Martinus, gezeten op de eigen fluwelen bidstoelen. De machtigen presideerden aan rijke tafelen waarbij de verstoteling zich tevreden moest stellen met de kruimels. En toch, bladerend in HET — RIJKE — AALSTERS VOLKSLEVEN (214), kan de vraag gesteld : hoe groot of hoe klein was de inbreng van de Aalsterse bourgeoisie in de kunst met kleine «k»- de kleinkunst, toneel, lied, dans, gezelschapsspel, sport, kermis en karnaval ?

BRONVERMELDING-AFKORTINGEN :

S.A.A. : Stadsarchief Aalst.

Br. of Corr. : Briefwisseling.

Res. of Z. : Resoluties - verslagen Gemeenteraad.

P.V. : Processen-Verbaal van de gemeentelijke politie (voorlopige inventaris sub VI,57/b/14 in S.A.A.

Na de eerste voetnota's wordt S.A.A. niet meer herhaald wanneer de herkomst van archief dezelfde is.

Referenties naar de lokale pers. Er bevindt zich een keuze losse nummers in het Stadsarchief Aalst.

Luc De Rijck.

(213) HET LAND VAN AELST, 22 feb. 1903.

(214) GHYSENS, J. : *o.c.*

IN DIENST VAN HET KEIZERRIJK.

Een treurige bladzijde geschiedenis brengen ons de registers van de burgerlijke stand.

Groot-Aalst telde in het jaar VIII (1800) in totaal 21.832 inwoners, volgens het «Mémoire statistique du département de l'Escaut» door M. Faipoult; prefekt van dit departement. Het aantal soldaten dat stierf onder het keizerrijk (1804-1815), met zijn nasleep tot 1817 bedraagt 157.

Aalst-stad	10.927 inwoners	50 overleden soldaten.
Baardegem	730	8
Erembodegem	2.320	23
Gijzegem	681	9
Herdersem	920	5
Hofstade	1.397	20
Meldert	1.523	15
Moorsel	1.918	22
Nieuwerkerken	1.416	5
	21.832	157

De cijfers van de overleden soldaten stemmen zeker niet overeen met de werkelijkheid. Ze zullen hoger gelegen hebben. Inderdaad bereikten meerdere attesten slechts hun bestemming maanden nadat de bewuste persoon overleden was en het is wel duidelijk dat meerdere akten van overlijden hun bestemming niet hebben bereikt of eenvoudig niet werden opgemaakt. Ten slotte dient er ook rekening mede gehouden dat niet alle soldaten werden geïdentificeerd op de slagvelden.

Zo vernoemde Petrus Van Nuffel in zijn werkje «De Napoleonisten» de versieringschilder Modest De Mette, geboren te Aalst de 12 februari 1792, tot sergeant benoemd de 8 mei 1813, en waarvan nooit een spoor werd teruggevonden. Een andere aanduiding vinden wij in de akte van overlijden 1815/88 van 22 maart 1815 van Marie Joseph Galles, echtgenote van François Brijs, soldaat, afwezig sinds meer dan 8 jaar. Evenzo verhaalt Petrus Van Nuffel in «Aalstersche Mengelingen» (1929) over een Aalsterse beeldhouwer die sneuvelde te Austerlitz op 2 december 1805. Hij vernoemt echter de naam niet van de kunstenaar.

Ook voor de deelgemeenten kunnen dergelijke vaststellingen genoteerd worden :

In zijn «Geschiedenis van Hofstade» (1949) vernoemt E.H. Jozef de Brouwer ook Rombaut Dominiek, overleden in een Spaans militair

hospitaal in 1812. Deze persoon komt niet voor in de overlijdensregisters van Hofstade. In de huwelijksakte van 13/2/1817 te Gijzegem tussen Ambrosius Vêrhelst en Jeanne Maria Michiels, dochter van Joseph Michiels, vinden wij voor deze laatste : geboren te Gijzegem en «décédé dans les armées françaises». In de overlijdensregisters van Gijzegem is hiervan geen spoor.

De grootste tol betaalden Gijzegem en Hofstade met elk ongeveer 1,3 % van de bevolking. Het laagste % sterfgevallen noteert men te Nieuwerkerken (0,35 %) en Herdersem (0,65 %). Voor Aalst-stad ligt het % op ongeveer 0,4 %. Hier speelt misschien een rol, het feit dat de meerbegoeden een vervanger kochten op het platteland.

Ingedeeld per jaar van overlijden, bekomen wij volgende cijfers :

1804	1
1805	1
1806	10
1807	10
1808	18
1809	28
1810	21
1811	16
1812	15
1813	15
1814	5
1815	13
1816	1
1817	3
	157

Voor de jaren 1804 en 1805 gaat het waarschijnlijk om vrijwilligers. Corneil van Boven die in 1804 stierf was van Gijzegem; de Aalstenaar François Priems die in 1805 overleed was reeds in dienst op 10/7/1799; Henry Samuel van Hofstade overleed de 2/1/1805 en François Coppens eveneens van Hofstade op 6/10/1805.

Van weinig personen (10) wordt gezegd dat zij gesneuveld zijn. Het zijn :

Aalst — Jean Verlinden : 1807 - in gevecht met de Russen;
Josse Deneef : 1807 - in de slag om Friedland;
Charles van der Vecken : 1809 - gedood in Spanje;
Jean Rinchante : 1809 - in gevechten van Fontana-Fredda/Italië;
Jean François Du Bois : 1811 - in Spanje;
Jean Pierre Vanmol : 1814 - bij Toulouse;

Herdersem — François de Noosse : 1808 - Goursom (?) in Polen;

Hofstade — Uyttenhove François : 1809 - Tarvisio/Italië;
Roels Benoit : 1813 - Baza/Spanje;
Meldert — Pierre Van Nieuwenborgh : 1811 - Nambrosca/Spanje.

Van een klein aantal anderen (15) wordt gezegd dat ze stierven ten gevolge van verwondingen opgelopen in gevechten :
Aalst — François Priems : 1805 - Ober-Hallabrunn/Oostenrijk;
Pierre Van de Velde : 1809 - Barcelona/Spanje;
Alexandre De Neve : 1809 - Oostenrijk;
Pierre De Witte : 1810 - Spanje;
Baardegem — Jean Monsieur : 1811 - Xerez/Spanje;
Erembodegem — Bernard Van der Stene : 1808 - Warschau/Polen;
Jean Baptiste Meert : 1810 - Ried/Duitsland;
Josse Vermaire : 1810 - Barcelona/Spanje;
André Vertonghen : 1813 - Tortosa/Spanje;
Gijzegem — Balthasard Rombaut : 1810 - Spanje;
Hofstade — Jean Louvart : 1810 - Ebersdorf/Duitsland;
Joseph Van den Brande : 1811 - Wenen/Oostenrijk;
Henry Clopterop : 1811 - Taffala/Spanje;
Moorsel — Josse Van Himbeeck : 1813 - Lützen/Duitsland;
Vandensteen Charles : 1812 - Burgos/Spanje.

Van 44 personen werd de doodsoorzaak niet opgenomen, terwijl er daarentegen 68 overleden zijn ten gevolge van de koorts. Het zal in de meeste gevallen wel wondkoorts geweest zijn.

Verder zijn er wat men gewone zieken zou kunnen bestempelen : 6 overleden er aan buikloop; 3 aan waterzucht; 2 aan rode loop; 2 aan typhus; 1 aan buikvliesontsteking; 1 aan keelontsteking; 1 aan ontsteking van de waterblaas; 1 aan waterborst en 1 aan schurft. Eén verdronk in de Dender en één andere verhing zich.

Ze stierven zo wat overal in Europa :

38	Frankrijk
35	Spanje
19	Italië
14	Duitsland
9	Oostenrijk
14	Nederland
4	Polen
1	Luxemburg
1	Malta
1	Portugal
16	eigen land
5	niet nader bepaald.

en schreven zo de geschiedenis van Napoleon. Spanje en Italië eisten het leeuweaandeel op. In Frankrijk zullen het wel, op een paar uitzonderingen na (Jean Pierre Vanmol sneuvelde 1814 bij Toulouse), wel gekwetsten of zieken zijn geweest die in de hospitalen stierven.

Opvallend is dat Rusland ontbreekt. Maar hier was de ramp zo groot dat waarschijnlijk nooit akten van overlijden werden opgesteld van de soldaten die er gesneuveld of verdwenen zijn (1812).

AALST-Stad.

1805/59bis : François Priems :
Grenadier bij het 58e linieregiment. In dienst getreden de 22 Messidor jaar VII (10/7/1799), overleden de 2 Primaire jaar XIV (25/11/1805) in het veldhospitaal ten gevolge van verwondingen opgelopen in de gevechten bij Ober-Hallabrunn (Oostenrijk) de 25 Brumaire jaar XIV (16/10/1805).

1806/151bis : Raes François Josse :
Zoon van Pierre Raes en van Marie Vandamme — 21 jaar — Bij loting aangeduid voor het 7e linieregiment, Gendarmeriebegeleiding.
Overleden de 24 maart 1806 in het Hospitaal van Cambrai.

1806/169bis : Pierre François Van Langenhove :
Geboren te Aalst 4 juli 1784, Grenadier, tweede bataljon van het 7e linieregiment.
Overleden de 10 februari 1806 in het hospitaal van Niort ten gevolge van buikvliesontsteking.

1806/287bis : Jean de Deker :
Oud 33 jaar — soldaat 5e kompagnie van het 1e bataljon van het 112e linieregiment.
Overleden op 2 september 1806 in het hospitaal van Blaye (Gironde).

1806/290bis : André Wauters :
Soldaat in het dépôt van het 66e infanterieregiment, overleden de 5 september 1806 in het Marinehospitaal te Rochefort-Charente-Inférieure).

1806/297bis : Guillaume Skerlin :
Jager bij het 4e regiment lichte infanterie — 3e bataljon — 18e kompagnie. 31 jaar. Overleden 22 september 1806 in het hospitaal Val de Grace te Parijs.
Guillaume Scheerlinck was de zoon van André Scheerlinck en van Marie Thérèse de Coninck.

1806/343bis : François Cammerman :
Soldaat bij het 7e linieregiment — 1e bataljon — 5e kompagnie.
Naar het hospitaal van Monalier (?) overgebracht de 17/10/1806 en er overleden 24 november 1806 ten gevolge van buikloop.

1807/29bis : Van de Meersch Pierre :
Zoon van Michel en van Anne Marie Depetter, geboren te Aalst in 1780.
Fusilier bij de 5e kompagnie van het 3e bataljon van het 23e linieregiment, divisie van Venetië. Immatrikulatienummer 4078.
Overleden in het hospitaal van Venetië 26 januari 1807.

1807/43bis : Jean Verlinden :
Fusilier 8e kompagnie van het 1e bataljon van het 55e linieregiment.
Zoon van Livin en van d'Estanautus Petronille, geboren te Aalst, werd gedood op 8 februari 1807 te 2 uur in de namiddag bij Eylau in gevecht tegen de Russen.
Jan Verlinden was de zoon van Livinus en van Uytenhoof Petronella en werd geboren te Aalst 1 februari 1782 (geboorteakte nr. 95 folio 2917 verso).

1807/73bis : Jean Baptiste Van Damme :
Oud 21 jaar — Vaandelvluchtige bij het 16e linieregiment. Geboren te Aalst.
Naar het hospitaal van Compiègne overgebracht op 6/3/1807 en er overleden 11 maart 1807 ten gevolge van de koorts.

1807/103bis : D'Hert François :
Korporaal bij het 112e linieregiment, 2e bataljon, 6e kompagnie. Immatrikulatienummer 2173. Geboren te Aalst.
Naar het militair hospitaal van Alessandria/Italië overgebracht de 26/1/1807 en er overleden op 28 maart 1807 ten gevolge van de koorts.

1807/171bis : Josse Deneef :
Zoon van Jean en Josine Byl, geboren te Aalst 19/2/1784.
1e escadron — 1e kompagnie van het 12e regiment Cuirasiers. Immatrikulatienummer 2643. Gevallen op het slagveld de 14 juni 1807 in de slag om Friedland. Akte opgesteld te Neukirchen op 3/8/1807.

1807/247bis : Bernard Biscop :
53e linieregiment — 1e bataljon — 5e kompagnie — immatrikulatienummer 6152.
Naar het hospitaal van Brescia/Italië overgebracht op 12/9/1807 en er overleden de 12 oktober 1807 ten gevolge van de koorts.

1807/257bis : Jean François Liebaut :
Loteling die het 12 linieregiment ging vervoegen.
Zoon van Gerard en Jeanne Jacqueline Van den Eynde, geboren te Aalst op 7/10/1785.
Naar het hospitaal van Treviso/Italië overgebracht op 4/9/1807 en er overleden op 20 oktober 1807 ten gevolge van de koorts.

1808/24bis : Bartholomé Vannetre :
Van Exter, oud 20 jaar.
Jager bij de 3e kompagnie, 3e bataljon van het 12e regiment lichte infanterie.
Naar het militair hospitaal van Bayonne overgebracht op 29/11/1807 en er overleden op 25 januari 1808 ten gevolge van buikloop.

1808/97bis : Jean Lueyx :
Grenadier van het 3e bataljon van het 44e linieregiment dat deel uitmaakte van het 66e regiment van de verenigde lichte infanterie.
In het hospitaal van Dantzig opgenomen op 14/12/1807 en er overleden op 3 april 1808 ten gevolge van waterzucht.

1808/300bis : Wasteels Joseph :
20 jaar — Dragonder bij de 8e kompagnie van het 25e regiment.
Opgenomen in het militair hospitaal van Straatsburg op 14/9/1808 en er overleden op 21 september 1808 ten gevolge van de koorts.

1808/321bis : Van der Speeten Antoine Joseph :
Zoon van Corneil en van Philippine Poriau, geboren te Aalst 2/2/1789.
Ingelijfd in het 26e linieregiment als rekruut van het jaar 1808 op 28/5/1808. Voltigeur in de 6e kompagnie van het 6e bataljon van genoemd regiment.
Overleden in het veldhospitaal Napoleon de 13 oktober 1808 ten gevolge van de koorts.

1809/48bis : Van Goethem Jean :
Zoon van François en van Marie Jeanne De Boeck. Geboren te Aalst de 27/8/1789.
Jager bij het 15e regiment lichte infanterie, 3e bataljon, 2e kompagnie.
Immatrikulatienummer 3725.
Opgenomen in het hospitaal Val de Grace te Parijs op 14/2/1809 en er overleden op 18 februari 1809 ten gevolge van keelontsteking.

1809/59bis : Van de Velde Pierre :
Geboren te Mijlbeke.
Fusilier bij de 3e kompagnie, 1e bataljon van het 7e linieregiment bij het 7e leger in Spanje.

Opgenomen in het St.-Paulushospitaal te Barcelona op 8/2/1809 en er overleden op 2 maart 1809 ten gevolge van dodelijke kwetsuren.

1809/77bis : Van der Vecken Charles :
Zoon van Egide en van Henriette Schellekens, geboren te Aalst 9/7/1786.
Vrijwilliger op 29/10/1806 ingelijfd bij het 27e regiment Jagers te paard, werd door de vijand gedood in Spanje op 14 maart 1809.

1809/79bis : Jean Vandenower :
Fusilier bij het 7e linieregiment.
In het hospitaal La Jonquere te Barcelona opgenomen op 9/3/1809 en er overleden op 19 maart 1809 ten gevolge van de koorts.

1809/104bis : Rinchante Jean :
Zoon van Sebastien en Jeanne Eskerlinck. Immatrikulatienummer 1440.
Grenadier bij het 3e bataljon van het 5e linieregiment.
Gedood op 16 april 1809 te 3.30 u. namiddag door een geweerschot in de gevechten van Fontana Fredda voor Sacilo (dép. Tagliamento).

1809/129bis : Van de Steene Antoine :
Zoon van Nicolas en van Jeanne Marie De Bundel. Geboren te Aalst 31/7/1787.
Rekruut van het jaar 1807 onder de wapens geroepen bij het 26e linieregiment op 28/5/1808 in vervanging van een rekruut van het jaar 1809.
Immatrikulatienummer 5373.
Overleden in het veldhospitaal Napoleon op 13 oktober 1808 ten gevolge van de koorts.

1809/137bis : Merle Philippe :
Grenadier bij het 7e linieregiment.
In het hospitaal St. François te Barcelona opgenomen op 20/4/1809 en er overleden op 18 mei 1809 ten gevolge van de koorts.

1809/191bis : De Neve Alexandre :
Geboren te Gent.
Fusilier bij het 13e infanterieregiment, 2e bataljon, 1e kompagnie.
In het hospitaal Renneweg n° 1 te Wenen opgenomen op 7/8/1809 en er overleden op 14 augustus 1809 ten gevolge van verwondingen.

1809/193bis : Pierre Jean De Ris :
Soldaat bij het 28e infanterieregiment.
Overleden in het hospitaal de la Miséridorde te Toledo op 20/8/1809 ten gevolge van de koorts.

1809/194bis : Desmet Pierre :
Geboren te Aalst op 31 juli 1788.
Fusilier bij de 4e kompagnie van het 5e bataljon van het 112e linieregiment. Immatrikulatienummer 5797.
In het hospitaal van Castellazo (Dpt. Demaringo) opgenomen op 21/7/1809 en er overleden op 19 augustus 1809 ten gevolge van buikloop.

1809/201bis : Meert Jean :
Fusilier, 4e linieregiment, 1e bataljon, 3e kompagnie.
In het veldhospitaal te Klosterbrucke bij Inaim (?) opgenomen op 10/8/1809 en er overleden op 29 augustus 1809 ten gevolge van de koorts.

1809/205bis : Emanuel Bogaert :
Fusilier bij het 112e regiment, 2e bataljon, 1e kompagnie.
In het militair hospitaal van Staranazas te Barcelona opgenomen op 1/9/1809 en er overleden op 4 september 1809 ten gevolge van schurft.

1809/266bis : Jean Baptiste de Pape :
Zoon van Gilles en van Marie Claire Coolens.
27 jaar — matroos in gevangenschap. Overleden te Rijsel op 29 september 1809.

1809/258bis : Joseph Begin :
Zoon van Pierre en Caroline Colet. Geboren in 1786. Immatrikulatienummer 4468. Soldaat bij het 18e linieregiment, als rekruut in dienst sinds 3/11/1806, overleden op 8 november 1809 in het hospitaal te Wenen (Oostenrijk) ten gevolge van de koorts.
Attest afgeleverd te Parijs op 8/6/1812.

1809/259bis : Baudoid Vilkens :
Voltigeur in het 7e linieregiment, 1e bataljon van de kompagnie lichte infanterie.
In het militair hospitaal van Starazanas te Barcelona overleden op 7 november 1809 ten gevolge van de koorts — opgenomen op 1/6/1809.

1809/262bis : Goossens Philippe :
Fusilier van de Garde, 5e kompagnie.
23 jaar oud, geboren te Aalst.
In het hospitaal van Gent opgenomen op 5/11/1809 en er overleden op 20 november 1809 ten gevolge van ontsteking van de waterblaas.

1810/43bis : Van Hauwermeiren Jean Pierre :
Fusilier bij het 2e linieregiment, 2e bataljon, 1e kompagnie.
Zoon van Pascal Van Hauwermeiren en van Bernardine Praet, geboren te Aalst. Loteling van het jaar XI in vervanging van De Bruyn André uit

Oostakker, loteling van het jaar 1808.
Naar het hospitaal van Reichenberg overgebracht op 9/1/1810 en er overleden op 10/1/1810 ten gevolge van de rode loop.
Maakte deel uit van het leger in Duitsland.

1810/120bis : De Witte Pierre :
7e linieregiment, 3e kompagnie, 3e bataljon. Immatrikulatienummer 105.
Zoon van De Witte Jacob en Becque Jeanne; geboren te Aalst.
Overleden te St. André in Spanje (Katalonë) op 19/4/1808 ten gevolge van opgelopen verwondingen.
Attest opgemaakt te Barcelona op 22/4/1810.

1811/129bis : Du Bois Jean François :
Zoon van Du Bois Jean François en Nicaise Marie, geboren te Aalst op 29/9/1783.
7e linieregiment. Immatrikulatienummer 896.
Gesneuveld in Spanje op 21/5/1811.
Attest afgeleverd in Turijn op 31/8/1812.

1814/434 : Jacques Doulach :
Soldaat — 27 jaar — geboren te Aalst.
Overleden op 2/5/1814 in het hospitaal van St.-Omaars.

1814/435 : Jean Pierre Vanmol :
Soldaat, geboren te Aalst, zoon van François Vanmol en van Barbe Commein.
Gesneuveld in de slag om Toulouse op 10/4/1814.

1814/436 : Jean Guillaume Van Coetshem :
Soldaat, geboren te Oostende, wonende te Aalst in de Molenstraat.
Zoon van Catherine Jeanne van Coetshem.
Overleden op 21/6/1814 in het hospitaal van de Jezuïeten te Brussel.

1814/fol. III : Emanuel Dehaek :
Grenadier bij het 1e regiment van de Garde, 2e bataljon, 2e kompagnie.
41 jaar, geboren te Schaarbeek/Aalst. Echtgenoot van Françoise Van der Gucht. Overleden te Brussel op 1/2/1814.

1815/23bis : François Linthout :
Grenadier — 3e bataljon van het 100e linieregiment.
Zoon van Cornil en Marie Anne Borne. Immatrikulatienummer 6575.
Overleden te Manchureal (Andaloesië) op 13 september 1812 ten gevolge van de koorts.
Geboren te Aalst op 10/12/1790, zoon van Corneil en Marie Anne Borms.

1815 : Vong François :
Fusilier 112e regiment, 4e bataljon, 3e kompagnie.
In het hospitaal van Pammatone (Genua) opgenomen op 7/3/1814 en er overleden op 11 maart 1814 ten gevolge van de koorts.
François Vonck was de onwettige zoon van Petronelle Vonck en werd te Aalst geboren op 21/3/1794.

1815/29bis : Jean Demante :
Fusilier, 2e kompagnie, 3e bataljon van het 88e linieregiment.
Geboren te Saarbike, overleden in het militair hospitaal te Straatsburg op 19 december 1813.
Zoon van Michel en Françoise Coppens, geboren te Aalst op 22/11/1793. (Schaarbeek)

1815/61bis : Jean Baptiste Soudan :
Brigadier, 1e regiment, 6e kompagnie lichte kavalerie.
29 jaar, geboren te Aalst, in garnizoen te Mechelen.
Echtgenoot van Catherine Wellekens. Zoon van Pierre Soudan en Marie Borsbeeck.
Overleden te Mechelen op 8 december 1814.

1816/259bis : Moerenhout Franciscus :
Kanonnier van tweede klas bij de artillerie van de genie.
Geboren te Aalst 16 Vendemiaire jaar VI (17/10/1797) — 19 jaar.
In het militair hospitaal van Maastricht opgenomen op 8/10/1816 en er overleden op 1/11/1816 ten gevolge van buikloop.

1817/27bis : Van Cleempt Dominique :
Korporaal bij het 37e bataljon nationale militie — 2e kompagnie.
Geboren te Aalst.
In het militair hospitaal van Hertogenbos opgenomen op 27/9/1816 en er overleden op 14/1/1817.

1817/107bis : Van de Meersche Philippe François :
Geboren te Aalst — 27 jaar — zoon van Jean Baptiste Van de Meersche en van Marie Callebaut — echtgenoot van Rosschaert Sophie.
Sergeant bij het 35e bataljon jagers. Overleden te Ieper op 21/4/1817.

1817/169 : De Pril Baudouin :
Geboren te Aalst 26 Ventôse jaar V (16/3/1797) — 20 jaar — zoon van Jacques de Pril en Jeanne Marie Charité.
Milicien met verlof — in de Dender verdronken op 20/6/1817.

Dient ook nog vermeld :
1810/263 : Van Raffelghem Jean Baptiste :
Zoon van François Van Raffelghem en Isabelle De Vos — geboren te Aalst — 32 jaar — Vaandelvluchtige bij de Marine die zich in de gevangenis van Aalst verhing op 10/10/1810.

BAARDEGEM.

1810/Plas Charles :
Soldaat van de reservekompagnie van het Departement van de Schelde.
21 jaar — Geboren te Baardegem.
Zoon van Jean Antoine Plas en van Petronille Claus.
In het hospitaal van Gent opgenomen op 18/10/1809 en er overleden op 9 april 1810 ten gevolge van waterzucht.

1811/Jean Monsieur :
Fusilier — 1e kompagnie, 1e bataljon van het 24e infanterieregiment.
24 jaar — geboren te Baardegem.
In het hospitaal van Xerez/Spanje opgenomen op 7/3/1811 en er overleden op 8 juni 1811 ten gevolge van opgelopen kwetsuren.

1811/André Stevens :
Fusilier in het regiment van Walcheren.
25 jaar — geboren te Baardegem.
Overleden in het hospitaal van de Prinsenstraat te Antwerpen op 13 september 1811.

1812/Jean Van den Berghe :
Fusilier — 3e kompagnie, 2e bataljon van het 120e linieregiment.
20 jaar — zoon van Antoine Van den Berghe en van Agnes Van Doik.
Overleden in het hospitaal St. Antonio te Livorno/Italië op 25 januari 1812.

1812/Jean De Valck :
3e regiment Jagers te voet.
Overleden op 7 mei 1810 ten gevolge van de koorts in het hospitaal des Cordeliers te Bayonne.
Akte opgemaakt te Parijs op 12/4/1812.

1812/De Bruecker Josse :
Fusilier bij de 4e kompagnie van het 24e linieregiment.
29 jaar — geboren te Baardegem.
In het militair hospitaal St. Raphael te Bordeaux opgenomen op 25/9/1811 en er overleden op 2 oktober 1811, ten gevolge van de koorts.

1815/Joannes De Clerck :
Soldaat bij het 37e bataljon landsmilitie, 3e kompagnie.
Overleden op 19 november 1815 in het militair hospitaal te 's Hertogenbos.

1816/Van Nidenborg François :
Voltigeur — 2e kompagnie — 2e bataljon van het 7e infanterieregiment van het Grande Armée.
In het hospitaal van Braunau opgenomen op 29/8/1807 en er overleden op 4/10/1807 ten gevolge van buikloop.
(Er is een Braunau in Bohemen, een tweede in Bayern en een derde in Opper-Oostenrijk).

EREMBODEGEM.

1806/François De Schrijver :
22 jaar — wederspannig rekruut ingelijfd bij de 3e strafkompagnie.
Geboren te Erembodegem.
Naar het militair hospitaal van Rijsel overgebracht op 27/2/1806 en er overleden op 24/4/1806 ten gevolge van een aanhoudende koorts.

1806/Corneil Van den Driessche :
Soldaat — 7e divisie — 7e linieregiment.
Geboren te Erembodegem. Overleden te Poitiers op 23 Brumaire jaar XIV (14/11/1805) ten gevolge van ziekte.
Attest afgeleverd te Grenoble op 11/5/1806.

1807/Pierre Meert :
Fusilier — 13e linieregiment — 3e bataljon — 5e kompagnie.
Geboren te Erembodegem. Zoon van Corneille Meert en Isabelle Van Molle. Immatrikulatienummer 5855.
Overleden op 18 november 1807 te Bellino/Italië.

1807/Bruno De Vijlder :
Fusilier bij het 112e linieregiment — 1e bataljon — 6e kompagnie.
23 jaar — geboren te Erembodegem.
Naar het hospitaal van Grenoble overgebracht op 1/1/1807 en er overleden op 20/1/1807 ten gevolge van de koorts.

1808/Bernard Van der Stene :
Fusilier bij het 64e linieregiment.
Naar het Kadettenhospitaal te Warschau overgebracht op 31/12/1806 en er overleden op 23/1/1807 ten gevolge van opgelopen kwetsuren.
Geboren te Erembodegem op 2/9/1784. Zoon van Pierre van den Steen en van Anne Catherine Piets.

1808/Joseph Verleysen :
Fusilier bij het 103e linieregiment — 3e bataljon — 3e kompagnie.
Conscrit van het jaar 1807 — Immatrikulatienummer 3214.
Geboren te Erembodegem de 23/7/1787.
Op 13/7/1807 overleden ten gevolge van de koorts bij het ontruimen van het hospitaal van Lomza naar dit van Ostrolenka (Polen).
Akte afgeleverd te Straatsburg op 18/2/1808.

1808/Pierre Van der Boos :
Fusilier bij het 112e linieregiment — 1e bataljon — 1e kompagnie.
Immatrikulatienummer 2683.
Naar het militair hospitaal van Alessandria (Italië) overgebracht op 2/12/1807 en er overleden op 30/12/1807.
Geboren te Erembodegem op 2/4/1784. Zoon van Josse Van den Bossche en van Anne Marie Brys.

1808/Brunon Jacob :
Jager bij het 15e regiment Jagers te paard — 7e kompagnie.
Naar het hospitaal van Verona (Italië) overgebracht op 25/9/1806 en er overleden op 3/12/1806.
Geboren te Erembodegem op 25/4/1779. Zoon van Pierre Alexandre Jacob en van Marie Anne Van Wetter.
Akte opgemaakt te Parma op 20/3/1808.

1808/De Kegel Gerard François :
Fusilier — 1e kompagnie — 1e bataljon van het 13e linieregiment.
Naar het hospitaal St. Silvestro te Virenza (Italië) overgebracht op 17/9/1807 en er overleden op 17/10/1807 ten gevolge van de koorts.
Geboren te Erembodegem op 2/5/1782. Zoon van Jaques De Kegel en Catharine Wellekens.
Akte afgeleverd te Florence op 17/3/1808.

1810/Jean Baptiste Meert :
Fusilier bij het 100e linieregiment — 4e bataljon — 1e kompagnie.
Naar het hospitaal van Ried (Oostenrijk) overgebracht op 23/10/1809 en er overleden op 18/11/1809 ten gevolge van opgelopen verwondingen.
Geboren te Erembodegem op 20/1/1790. Zoon van Jean Meert en Marie Anne de Coninck.

1810/Josse Griste :
Kanonnier bij het 7e regiment artillerie te paard — 3e kompagnie.
Naar het hospitaal van Vitoria (Spanje) overgebracht op 15/10/1808 en er overleden op 21/10/1808 ten gevolge van de koorts.
Geboren te Erembodegem op 10/2/1788. Zoon van François Giets en

van Catharine Therese de Blander.

1810/Guillaume Van Mol :
Fusilier bij het 26e linieregiment — 6e bataljon — 1e kompagnie.
Naar het hospitaal Auffredy te La Rochelle overgebracht op 26/10/1808 en er overleden op 1/1/1809 ten gevolge van de koorts.
Geboren te Erembodegem op 19/2/1789. Zoon van Pierre Van Mol en van Jeanne Marie Suys.

1810/Egite Schitz :
Grenadier bij het 7e linieregiment — 2e bataljon.
Overleden op 13/2/1809 in het hospitaal La Jonquere te Barcelona. Egide Giets werd geboren te Erembodegem op 20/8/1780. Zoon van François Giets en van Marie Therese de Blander.

1810/Josse Vermaire :
Fusilier — 3e kompagnie — 1e bataljon van het 7e linieregiment. Immatrikulatienummer 1801.
Overleden te Barcelona op 31/5/1809 ten gevolge van opgelopen verwondingen. Josse Vermeir, geboren te Erembodegem op 8/10/1780 was de zoon van Jean Baptiste Vermeir en van Catharine dedemaecker.

1810/Jean Baptiste Roeland :
Fusilier — 3e kompagnie — 4e bataljon van het 100e linieregiment. Naar het hospitaal van de Akademie te Vienne (Frankrijk) overgebracht op 24/9/1809 en er overleden op 5/10/1809 ten gevolge van de koorts. Geboren te Erembodegem op 27/1/1790. Zoon van Jean Roelandt en Catharine Geens.

1812/Nicolas Delvider :
Voltigeur bij het 4e regiment grenadiers verbonden aan de legerdivisie van graaf Oudinot.
Naar het hospitaal van Hanau (Duitsland) overgebracht op 7/1/1809 en er overleden op 30/1/1809 ten gevolge van waterborst.
De Vylder Nicolas werd geboren te Erembodegem op 3/12/1778.

1813/Corneille Van Varenbergh :
Fusilier bij het 50e linieregiment — 4e bataljon — 1e kompagnie. Geboren te Erembodegem op 23/5/1792.
Opgenomen in het hospitaal van Glogau (Pruisen) op 6/10/1812 en er overleden op 10 oktober 1812 ten gevolge van de koorts.
Attest afgeleverd te Glogau op 10/10/1813.

1813/Bernard Boterbergh :
Geboren te Aalst op 12/12/1787.

Bautreberk Bernard, voltigeur, 1e kompagnie — 1e bataljon van het 1e regiment van de keizerlijke garde.
In het hospitaal St. Jean n° 1 te Burgos opgenomen op 26/12/1812 en er overleden op 29 februari 1812 ten gevolge van de koorts.
Attest afgeleverd te Burgos op 15/2/1813.

1813/André Vertonghen :
Korporaal bij het 7e linieregiment, in dienst sinds 12/3/1806.
In het hospitaal van Tortosa/Katalonië overleden op 10 november 1811 ten gevolge van opgelopen verwondingen.
Zoon van Roger Vertonghen en Madeleine Caudron. Geboren te Erembodegem op 10 februari 1785.
Attest opgemaakt te Parijs op 24/4/1813.

1813/De Schrijver Jean Baptiste :
Fusilier bij het 70e linieregiment — 2e bataljon — 3e kompagnie.
In het hospitaal Philippines te Valladolid (Spanje) opgenomen op 1/1/1813 en er overleden op 13 januari 1813 ten gevolge van de koorts.
Geboren te Erembodegem op 26/5/1789. Zoon van Josse De Schrijver en van Jeanne Marie De Backer.
Attest afgeleverd te Brest op 8/7/1813.

1813/Jean Baptiste Wergucht :
Vaandelvluchtige 12e regiment lichte infanterie.
Van de gevangenis overgebracht naar het hospitaal van Senlis/Oise op 26/3/1811 en er overleden op 30 maart 1811 ten gevolge van de koorts.
Jean Baptiste Van Gucht werd geboren te Erembodegem op 28/11/1788.

1813/Ange Arijs :
Fusilier bij het 7e linieregiment — 3e bataljon — 3e kompagnie.
In het militair hospitaal van Figueras (Spanje) overleden op 30/10/1813.
Geboren te Erembodegem op 23/12/1786. Zoon van Guillaume Arijs en van Petronella de Clerck.

1816/Vinck Corneille :
Geboren te Erembodegem op 14/1/1785. Zoon van Jean Baptiste Vinck en van Marie Copens.
Voltigeur bij het 7e infanterieregiment — 2e bataljon.
In het hospitaal van Barcelona opgenomen op 1/11/1808 en er overleden op 17/12/1808 ten gevolge van de koorts.

GIJZEGEM.

1804 : Corneil Van Boven :
26e linieregiment.
Geboren te Gijzegem — 22 jaar.
In het burgerlijk hospitaal van Limoges overleden op 18 Fructudor jaar XII (5/9/1804).

1808/Pierre Jean Moens :
Gonscrit 1806.
Naar het hospitaal van Commercy/Meuse overgebracht op 9/3/1807 en er overleden op 21 april 1807 ten gevolge van de koorts.
Geboren te Gijzegem. Zoon van Josse Moens en van Anna Van Wichelen.
Bij vergissing werd eerst Jean Pierre Van der Cruysen, zoon van Josse Van der Cruysen en Antoinette Roels, eveneens conscrit van het jaar 1806 en eveneens geboortig van Gijzegem, als overleden opgegeven. Hij reisde samen met Pierre Jean Moens en de begeleidende gendarmes hadden verkeerde papieren in het hospitaal van Commercy achter gelaten. De missing werd hersteld bij vonnis van de rechtbank van Dendermonde in datum van 27/2/1808.

1809/Dominique Moens :
Fusilier bij het 14e linieregiment — 2e bataljon — 2e kompagnie.
Geboren te Gijzegem.
In het hospitaal Lamercy te Pamplona (Spanje) opgenomen op 10/10/1808 en er overleden op 6 november 1808 ten gevolge van de koorts.

1809/Roch de Barquerne :
Roch de Backker — 24 jaar — geboren te Guesguem (!)
Fusilier bij het 7e linieregiment.
In het hospitaal van Perpignan overleden op 24 oktober 1808.
Attest opgemaakt in december 1809.

1810/Van den Keer Pierre Jean :
Chasseur bij het 15e regiment lichte infanterie — 3e bataljon — 4e kompagnie.
In het hospitaal Arbeitshaus te Wenen opgenomen op 9/7/1809 en er overleden op 17 september 1809 ten gevolge van de koorts.
Attest opgemaakt in februari 1810.

1810/Joannes D'haese :
Soldaat 5e kompagnie — 3e bataljon van de artillerietrein.
In het hospitaal Renneweg n° 1 te Wenen opgenomen op 20/10/1809 en er overleden op 8 december 1809 ten gevolge van de koorts.

1810/Balthasard Rombaut :
Kanonnier 2e klasse — 19e kompagnie — 1e regiment te voet van het keizerlijk artilleriekorps, bij het leger in Portugal.
Immatrikulatienummer 3491.
Overleden in de ambulancewagen van het 6e legerkorps op 25 juni 1810 ten gevolge van de opgelopen verwondingen.
Attest opgemaakt voor Cindad Rodrigo in Spanje op 4/7/1810.

1811/Bernard Heyman :
Chasseur — 25e regiment lichte infanterie — 4e bataljon — 1e kompagnie.
Geboren te Gijzegem 1/6/1774. Zoon van Jean Heyman en Gertrude Rokcx. In het korps aangekomen in vervanging van Cornelis Pierre Jean uit Aalst, conscrit van 1806, op 8/11/1808.
Immatrikulatienummer 6421.
In het hospitaal van Wenen/Oostenrijk opgenomen op 1/10/1809 en er overleden op 29 oktober 1809 ten gevolge van de koorts.
Attest opgemaakt te Verdun op 2/5/1811.

1811/Thomas Vangiseghem :
Voltigeur bij het 9e regiment lichte infanterie — 3e bataljon.
In het hospitaal n° 8 te Torun (Polen) opgenomen op 2/5/1807 en er overleden op 28 mei 1807 ten gevolge van de koorts.

HERDERSEM.

1806/Benoist Henderickx :
Fusilier bij het 53e linieregiment — 3e bataljon — 6e kompagnie.
In het hospitaal van Verona (Italië) opgenomen op 1/8/1806 en er overleden op 8 augustus 1806 ten gevolge van de koorts.

1808/François de Noosse :
Fusilier — 1e kompagnie — 2e bataljon van het 44e linieregiment.
Geboren te Herdersem. Zoon van Isabelle de Noose. Immatrikulatienummer 1685.
Gesneuveld op 26 december 1806 op het slagveld van Goursom (?) in Polen.
Akte opgemaakt te Boulogne op 6/2/1808.

1810/Ferdinand Tasse :
Voltigeur 3e kompagnie — 2e bataljon van de koninklijke garde.
22 jaar.
Naar het hospitaal van de koninklijke garde te Madrid overgebracht op 21/9/1810 en er overleden op 22 november 1810 ten gevolge van de koorts.

1810/Egide Vandervyncken :
Voltigeur bij het 56e linieregiment — 4e kompagnie.
Naar het hospitaal van Alessandria (Italië) overgebracht op 28/9/1807 en er overleden op 9 november 1807 ten gevolge van de koorts.
Zoon van Rochus en Catherine Deboche. Geboren te Herdersem op 10/12/1785.
Onder de wapens geroepen op 7/1/1807 — Immatrikulatienummer 4832.

1811/Paul Cornelius :
Pionnier bij de 8e kompagnie. 29 jaar.
Naar het militair hospitaal van Middelbrug overgebracht op 8/10/1811 en er overleden op 13 oktober 1811 ten gevolge van waterzucht.

HOFSTADE.

1808/François Callebaut :
Kanonnier bij het 2e regiment artillerie te voet — 7e kompagnie.
Bij het beleg van Cotrone en Ciro in Italië naar de ambulance overgebracht op 11/7/1807 en er overleden op 21 juli 1807 ten gevolge van de koorts.
Attest opgemaakt te Napels op 13/9/1807.

1809/Henry Samuel :
Fusilier — 2e kompagnie — 3e bataljon van het 44e linieregiment.
Geboren te Hofstade — zoon van Gilles Samuel en Marie Hendrickx.
Overleden te Bourges/Chèr op 12 Nivôse jaar XIII (2/1/1805).
Akte opgemaakt te Bourges op 21/2/1809.

1809/Alexis Vercruyssen :
20 jaar — zoon van Jean Baptiste Vercruyssen en Adrienne Sanders.
Overleden in het hospitaal van Bourg (Frankrijk) op 26 april 1809.

1809/François Coppens :
Fusilier — 13e linieregiment — 2e bataljon — 6e kompagnie.
In het hospitaal van Straatsburg overleden op 13 Vendemiaire van het jaar XIV (6/10/1805).

1810/Jean Louvart :
Chasseur bij het 25e linieregiment — 4e bataljon — 1e kompagnie van het leger in Duitsland — 2e korps — 1e divisie.
Geboren te Hofstade. Zoon van Joseph Louvart en Marie Geman.
Immatrikulatienummer 6473.
Overleden te Ebersdorf op 25 mei 1809 ten gevolge van verwondingen.

1810/Wittenhoven François :
Grenadier — 2e kompagnie — 2e bataljon van het 112e linieregiment van de 4e divisie van het leger in Italië. Immatrikulatienummer 2587. Geboren te Hofstade. Zoon van Jean Baptiste Uyttenhove en Anne Lankman.
Gesneuveld te Tarvisio op 17 mei 1809.

1810/De Graeve Pierre :
Sapeur van 2e klas bij het 5e bataljon — 26e militaire divisie.
In het hospitaal van Mainz opgenomen op 17/11/1807 en er overleden op 8 december 1807 ten gevolge van de koorts.

1810/François Pannekoek :
Soldaat bij het 7e linieregiment — 1e bataljon — 2e kompagnie.
Geboren te Hofstade — 21 jaar — zoon van Jean Baptiste Pannekoek en van Jeanne Catherine Everaert.
In het hospitaal van La Jonquere te Barcelona opgenomen op 6/10/1808 en er overleden op 29 november 1808 ten gevolge van de koorts.

1811/Jean Baptiste Everaert :
Vaandelvluchtige — 4e regiment lichte infanterie.
Geboren te Hofstade. Zoon van Henri Everaert en Jeanne Catherine Van Dame.
21 jaar — opgesloten in het militair gevang de l'Abbaye te Parijs.
Naar het militair hospitaal overgebracht op 12/2/1807 en er overleden op 18 februari 1807 ten gevolge van de koorts.

1811/Joseph Van den Brande :
Fusilier bij het 18e linieregiment — 1e bataljon — 4e kompagnie.
Geboren te Hofstade. Zoon van Jean Van den Brande en Jossine Van Neck.
Naar het hospitaal van Alster te Wenen overgebracht op 26/5/1809 en er overleden op 14 juli 1809 ten gevolge van een kwetsuur aan de linker arm.

1811/Henry Clopterop :
Fusilier — 115e regiment — 3e bataljon — 6e kompagnie.
Geboren te Hofstade. Zoon van Pierre Clopterop en Marie Petronelle Pannekoek. Echtgenoot van Isabelle Haeck.
In het hospitaal St. François te Taffala/Spanje opgenomen op 22/2/1809 en er overleden op 7 maart 1809 ten gevolge van verwondingen.

1811/Jean Lanckman :
Dragonder — 27e regiment — 4e escadron — 8e kompagnie.
27 jaar — Geboren te Hofstade — Zoon van François Lanckman en

Jeane Hofman.
Op 27 november 1807 overleden in het militair hospitaal te Straatsburg.

1812/François D'haese :
Voltigeur — 13e infanterieregiment — 2e kompagnie.
32 jaar — geboren te Hofstade — zoon van Jean Emmanuel D'Haese en Marie Madeleine Byl.
Op 6 december 1807 overleden in het militair hospitaal te Udine (Italië).
Akte opgemaakt te Udine op 4/3/1812.

1812/Jacques Van Wezemael :
Verkenner van de keizerlijke wacht.
19 jaar — Geboren te Hofstade — Zoon van Jean Van Wezemael en Catherine d'haeze.
Overleden in het hospitaal Val de Grace te Parijs op 9 mei 1812.

1812/Amand Van Hove :
Jager bij het 12e regiment lichte infanterie — 4e bataljon — 3e kompagnie.
23 jaar — geboren te Hofstade — zoon van Joseph Van Hove en Marie De Backer.
In het hospitaal van de Karmelieten te Valladolid opgenomen op 7/2/1811 en er overleden op 2 maart 1811 ten gevolge van de koorts.

1813/Van Hecke Pierre :
Fusilier bij het 112e linieregiment — 1e bataljon — 1e kompagnie.
Naar het hospitaal Bonifacio te Florence overgebracht op 25/7/1813 en er overleden op 18 augustus 1813 ten gevolge van de koorts.
Zoon van Jean Baptiste Van Hecke en Adrienne Marie Daelman.

1813/Anselme Schwanhert :
Anselme Van Geert. Pionnier vrijwilliger 2e kompagnie.
32 jaar — Geboren te Hofstade — Zoon van Gilles Van Geert en Petronille Van Heck.
In het militair hospitaal van Veere overleden op 27 augustus 1813.

1815/Alexis Vercruyssen :
Soldaat.
In het burgerlijk hospitaal van Bourg opgenomen op 24/4/1809 en er overleden op 26 april 1809.
Akte opgemaakt te Bourg (Frankrijk) op 25/10/1814.

1816/De Rijck Jacobus :
Kanonnier bij de 5e kompagnie van het artilleriebataljon — nationale militie nr. 6.

Zoon van Alexander De Rijck en van Theresia Maes — 23 jaar — geboren te Erembodegem.
In het hospitaal van Bergen op Zoom opgenomen op 28/10/1815 en er overleden op 4 november 1815 ten gevolge van de koorts.

1816/Roels Benoit :
Zoon van Egide Roels en Marie Catherine .....
Geboren te Hofstade op 9/5/1788.
Op 18/11/1808 ingelijfd bij het 12e regiment dragonders — 5e divisie — Immatrikulatienummer 1759.
Op 17/5/1813 door de vijand gedood tijdens een verkenningstocht in de omgeving van Baza (Spanje).

MELDERT.

1806/Egide Robyns :
2e kanonnier bij het 2e regiment artillerie te voet — 3e bataljon — 7e kompagnie.
In het hospitaal van Plaisance/Gers opgenomen op 20/2/1806 en er overleden op 9 maart 1806 ten gevolge van de koorts.

1808/Jean Pieters :
Fusilier — 100e linieregiment — 3e bataljon — 2e kompagnie.
In het hospitaal van Cintrago (Portugal) opgenomen op 6/6/1808 en er overleden op 11 juni 1808 ten gevolge van de koorts.

1809/Adrien Willems :
Wederspannig rekruut — 3e kompagnie.
In het hospitaal van Gent opgenomen op 20/2/1809 en er overleden op 26 augustus 1809 ten gevolge van typhus.

1809/Jean Baptiste van de Maele :
Soldaat — 4e linieregiment.
18 jaar — geboren te Meldert.
In het hospitaal van Nancy opgenomen op 13/8/1809 en er overleden op 29 november 1809 ten gevolge van de koorts.

1810/Chretien van huffel :
Kurassier — 4e regiment — Immatrikulatienummer 1277.
Opgenomen in het tijdelijk koninklijk hospitaal van Pamplona (Spanje) op 23/2/1809 en er overleden op 20 maart 1809 ten gevolge van de koorts.

1811/Guillaume Laypaert :
Fusilier — 102e infanterieregiment — 3e bataljon — 4e kompagnie.
In het hospitaal van Hostrotrich (?) opgenomen op 6/8/1811 en er overleden op 12 augustus 1811 ten gevolge van de koorts.

1811/Pierre van Nieuwenborcq :
Dragonder — 7e kompagnie — 3e escadron van het 18e regiment.
Immatrikulatienummer 1714.
Geboren te Meldert — zoon van Corniel van Nieuwenborgh en Marie Biscop.
Door de vijand gedood te Nambrosca bij Mora (Spanje) op 8 februari 1811.
Akte opgemaakt te Toledo op 17/6/1811.

1811/Jacques Willems :
Sapeur bij de 4e kompagnie sapeurs te Walcheren.
Geboren te Meldert op 6/10/1785. Zoon van Jean Willems en Elisabeth Beeckman.
Naar het hospitaal te Middelburg overgebracht op 14/—/1811 en er overleden op 5 oktober 1811 ten gevolge van de rode loop.

1812/Gilles van den Berg :
Sapeur bij het 1e regiment sapeurs te Walcheren.
24 jaar — geboren te Meldert.
Naar het hospitaal van Breda overgebracht op 24/10/1811 en er overleden op 15 december 1811 ten gevolge van de koorts.

1812/Guillaume Jacobs :
Fusilier bij het 111e linieregiment — 6e bataljon — 6e kompagnie.
24 jaar — Geboren te Meldert. Zoon van Joseph Jacobs en Marie Joanne de Langhe.
Naar het militair hospitaal van Bremen overgebracht op 14/8/1811 en er overleden op 18 september 1811 ten gevolge van de koorts.

1812/Jean Baptiste de rider :
Vaandelvluchtige bij het 111e infanterieregiment.
Geboren te Meldert. Zoon van Jean Baptiste De Ridder.
Naar het militair hospitaal van Minden (Duitsland) overgebracht op 11/1/1812 en er overleden op 11 januari 1812 en ten gevolge van de koorts.

1812/Jaques Hemelrick :
Sapeur bij het 2e regiment te Walcheren.
25 jaar — Geboren te Meldert.
Naar het militair hospitaal van Middelburg overgebracht op 3/10/1812

en er overleden op 29 oktober 1812 ten gevolge van de koorts.

1813/Adrien Beeckman :
Fusilier — 4e kompagnie van de 72 cohorte van de nationale garde.
21 jaar — Geboren te Meldert.
Naar het hospitaal van Gent overgebracht op 23/9/1812 en er overleden op 23 oktober 1812 ten gevolge van typhus.

1816/Van Varenberg C. :
Geboren te Meldert — 21 jaar.
Soldaat bij het 37e bataljon landmilitie — 4e kompagnie.
Overleden in het militair hospitaal van Hertogenbos op 20/10/1815.

1816/Everaert Judocus :
Geboren te Meldert — 20 jaar.
Soldaat bij het 37e bataljon landmilitie — 4e kompagnie.
Overleden in het militair hospitaal van Hertogenbos op 25/10/1815.

MOORSEL.

1807/Jean Baptiste Vonck :
Fusilier 3e kompagnie — 3e bataljon van het 85e linieregiment.
Geboren te Moorsel op 5/6/1787.
Overleden te Mainz op 18 september 1807 ten gevolge van de koorts.

ONZE BIBLIOGRAFIE

60) GAVERE

R. MOELAERT

SINT-GEROLF IN GESCHIEDENIS EN LEGENDE.

Appeltjes van het Meetjesland. Jaarboek van het Heemkundig Genootschap van het Meetjesland. nr 28, 1977. blz. 106-159. Dertien illustraties. Maldegem 1977. Sekretariaat: A. De Vos, Landhuis Malpertuus, Achterstege 22, 9050 Evergem. Drukkerij : Standart-Verbeke, Maldegem.

In de laatste lijnen van zijn bijdrage over Sint-Gerolf spreekt de auteur de wens uit dat deze studie «toch wel iets heeft opgeklaard rond een geschiedenis uit een zo ver verleden als het keerpunt van het Merovingisch-Karolingisch tijdvak». Na de inleiding over Sint-Gerolf, citeert hij de bronnen en hun bespreking, de studies, korte biografieën en notities. De levensschets van de heilige vergelijkt hij aan de hand van twee versies. Hij beschrijft de bijzonderste fasen uit de geschiedenis van de relieken, die in de troebele tijden van eertijds vele wegen hebben afgelegd. In verband hiermede lezen we dat de relieken van de heilige Gerolf in 1566 van uit de abdij van Drongen, waar ze toen bewaard werden, bij het naderen van de Gentse beeldstormers heimelijk overgebracht werden naar het slot te Gavere. Tot slot volgt nog een hoofdstuk over de devotie tot Sint-Gerolf in de kerk te Merendree, in de abdij te Drongen, bedevaarten en ommegangen en de ikonografie van Sint-Gerolf.

61) GERAARDSBERGEN

G. VAN BOCKSTAELE

ABBAYE DE SAINT-ADRIEN A GRAMMONT.

Monasticon Belge. Tome VII. Province de Flandre Orientale. Deuxième volume. 1977. blz. 53-128. Uitgave : Centre de Récherches d'Histoire Religieuse. Administration : 41, rue du Péry, Liège. Drukkerij : J. Duculot, Gembloux.

Lic. Hist. Geert Van Bockstaele, beheerder van ons tijdschrift, publiceerde in onze 18° jaargang (1966) van «Het Land van Aalst» een drietal historische bijdragen over de Sint-Adriaansabdij van Geraardsbergen, zijnde excerpten uit zijn licentiaatsthesis die de geschiedenis van de abdij behandelt tussen de jaren 1081 en 1302. Sedertdien heeft hij onvermoeid verder gezocht, het archief dieper geëxploreerd. Om zijn grote kennis van de archivalia van de abdij en om zijn gepubliceerd werk is hij aangesproken geworden om mee te werken aan het Monasticon Belge. Zijn verhandeling, in feite een boekdeel op zichzelf, betekent de allereerste algehele geschiedenis van de abdij. De Sint-Adriaansabdij van Geraardsbergen, één onzer eminente Vlaamse abdijen, heeft de auteur uit de vergetelhoek gehaald en haar geschiedenis voor onze geest levendig laten herleven. Zijn studie van de bronnen en

uitgegeven bijdragen beslaat zo maar twintig bladzijden. Vervolgens schetst hij de voorgeschiedenis van de abdij, die begint te Dikkelvenne. In 733 verkondigde Sint-ilduardus het kristelijk geloof te Dikkelvenne, werd bisschop van Toul in Lotharingen, kwam terug naar Dikkelvenne en stichtte daar de Benediktijnerabdij. In 1081 kwam deze stichting over naar Geraardsbergen, stad gesticht in de jaren 1067-1070 door Boudewijn VI, graaf van Vlaanderen en Henegouwen. Geraard II, bisschop van Kamerijk bekrachtigde de overplaatsing op bede van Robrecht II, graaf van Vlaanderen en van Stefaan, baron van Boelare. De Sint-Adriaansabdij kreeg de kerk van Hunnegem en de afhankelijkheden te Boelare en in het Geraardsbergse. De grootste brok geschiedenis ligt vast in de biografie van de vele abten. De abdij te Dikkelvenne telde van 750 tot 1079 in totaal 26 abten de Sint-Adriaansabdij te Geraardsbergen van 1079 tot 1796, jaar van de afschaffing door de Fransen, 47 abten. We vermelden de abten afkomstig uit het Land van Aalst : Henricus, abt in 1304 hoorde tot de familie van Schendelbeke. Willem van Singuerick, ook nog Willem van Sente Goerix, geboren te Sint-Goriks-Oudenhove, abt van 1352-1368. Adrianus Vleisch, ook nog Vleysch, abt van 1377 tot 1379, zoon uit een vooraanstaande familie van Geraardsbergen. Lieven Vranx, abt van 1380 tot 1410, was waarschijnlijk afkomstig van Geraardsbergen. Willem van Ideghem, geseit van Vorde, abt van 1410 tot 1440, afstammeling van de familie van Idegem, zijn ouders waren heer van Voorde. Jan de Broedere alias de Coppenole, abt van 1504 tot 1525, waarschijnlijk van Moerbeke (Gb.) want in 1439 was daar schepen Jan de broeders, alias Coppenole. Jacobus van Schorisse, abt van 1582 tot 1583. Ghislenus Coucke, abt van 1703 tot 1713, geboren te Aalst op 3 februari 1645, zoon van Christiaan en Maria Versoine. Adriaan Roelant, abt van 1713 tot 1726, geboren te Geraardsbergen in op 12 oktober 1668. Bartholomeus de Hasseleer, abt van 1726 tot 1738, geboren te Geraardsbergen in 1669. Ildephonsus van Hoorde, abt van 1738 tot 1768, geboren te Sint-Maria-Oudenhove op 21 februari 1704. Robert Van Adorp, abt van 1768 tot 1786, geboren te Overboelare op 19 december 1725. Ghislenus Van Havermaet, abt van 1788 tot 1794, laatste abt, geboren te Okegem op 3 maart 1749. Hij overleed te Insingen bij Rothenburg op 6 februari 1799. De nog resterende gebouwen van de abdij zijn thans een centrum voor toerisme. De Sint-Adriaansabdij van Geraardsbergen bezat het patronaatsrecht over de volgende kerken te Aspelare, Denderhoutem, Erondegem, Geraardsbergen en Hunnegem, Heldergem, Hemelveerdegem, Iddergem, Impe, Nederhasselt, Okegem, Onkerzele, Ottregem en Sint-Maria-Lierde. Dank zij de auteur beschikt Geraardsbergen over een geschiedenis van zijn abdij die wetenschappelijk is opgebouwd. Samen met de in 1974 verschenen Inventaris van het archief der abdij, 338 blz. door J. Verschaeren, vormt ze de hoeksteen van de kerkelijke en burgerlijke geschiedenis van de stad Geraardsbergen en van een ruim deel van Zuid-Oost-Vlaanderen. Nog een vraag uit het hart : kan de auteur zijn werk niet hergieten in aparte boekvorm en kan dit niet in het Nederlands gebeuren ? Weinigen kennen de weg naar het Monasticon Belge. Het lezend en studerend publiek uit Vlaanderen zou dit sterk appreciëren.

62) GERAARDSBERGEN

G. VAN BOCKSTAELE

PRIEURE DES BENEDICTINES DE GRAMMONT, DIT HUNNEGEM.

Monasticon Belge. Tome VII. Province de Flandre Orientale. Deuxième volu-

me. blz. 157-178. Uitgave : Centre National de Recherches d'Histoire Religieuse. Administration : 41; rue du Péry, Liège. 1977. Drukkerij : J. Duculot, Gembloux.

Een paar bijzondere faktoren hebben waarschijnlijk, naar de auteur vooropzet, hun invloed gehad op de stichting in 1625 van de Benediktinessenpriorij van Hunnegem te Geraardsbergen. Einde 16° en begin 17° eeuw weken Engelse monniken en religieuzen uit naar het vasteland ten gevolge van de vervolging van katolieken in Engeland. Ze traden toe tot de hier bestaande kloosters of gingen over tot nieuwe stichtingen. Zo was de eerste priorin van Hunnegem de Engelse religieuze Anne Scudamore of Anne de la Croix. Een tweede faktor : de geest van de Contra-Reformatie. Veel kloosters zichten zich te groeperen in kongregaties en dezelfde regel na te leven. De eerste religieuzen van Hunnegem kwamen uit verschillende richtingen. Van 1625 tot 1796 heeft Hunnegem veertien priorinnen gekend. In 1798 verkochten de Fransen de gebouwen. Maar een handige koper schonk het gekochte aan de religieuzen terug. De priorij Hunnegem leeft nog en is een zeer gewardeerd centrum van onderwijs, voor meisjes. De auteur schreef een degelijke studie over Hunnegem, voorafgegaan van het gedetailleerd overzicht van bronnen en uitgegeven werken over deze priorij. Zijn studie verrijkt de reeks reeds bestaande boeken en bijdragen met een opmerkelijke verhandeling.

63) GERAARDSBERGEN

P. BATSELIER

PRIEURE DE LA PAIX DE NOTRE-SEIGNEUR JESUS-CHRIST A TERMONDE.

Monasticon Belge. Tome VII. Province de Flandre Orientale. Deuxième volume. blz. 215-230. Uitgave : Centre National de Récherches d'Histoire Religieuse. Administration : 41, rue du Péry, Liège. Drukkerij : J. Duculot, Gembloux.

De Benediktinessenpriorij de Vrede van Onze Heer Jezus-Christus te Dendermonde, gesticht in 1661, heeft een tragische voorgeschiedenis. In 1653 verzochten de benediktinessen van Hunnegem te Geraardsbergen de kerkelijke en burgerlijke overheid om een refuge te Dendermonde. Hunnegem had veel geleden tijdens de oorlog tussen Frankrijk en Spanje. Mgr. Triest, bisschop van Gent, weigerde de refuge. Na zijn dood kwam echter in 1661 de gevraagde toelating. De priorij bleef bestaan tot 1796. De eerste priorin van de priorij te Dendermonde, van de refuge dus; was Elisabeth Cambier, kloosternaam : Seraphina van de Catharine, voorheen benediktines van Hunnegem. Ze werd geboren te Geraardsbergen in 1630 en was de dochter van Jean Cambier en van Antoinette du Belloy, trad in Hunnegem binnen op 11 november 1648, werd priorin te Dendermonde op 24 december 1662 en overleed te Dendermonde op 14 april 1688.

64) GERAARDSBERGEN

A. ROEYKENS

DE KAPEL VAN O.L.VROUW VAN ZEVEN WEEEN TE SINT-PIETERS-KAPELLE.

Het Oude Land van Edingen en omliggende. Tijdschrift van de Gewestelijke Kring voor Oudheidkunde, Geschiedenis en Heemkunde, van Zuid-Pajottenland. Jaargang VI, nr 1, maart 1978, blz. 48-63. Drie illustraties. Redaktieadres : Pater August Roeykens, Kapucijnenstraat 5, 1390 Edingen. Drukkerij-Uitgeverij : Erik Veys, 8880 Tielt.

Na de diefstallen in de kapel van 1970 en 1977 kwam het beeld van Onze Lieve Vrouw om veiligheidsredenen naar de pastorie. Het kleed van Onze Lieve Vrouw is vernieuwd geworden door de Zusters Clarissen van Geraardsbergen.

65) LEDEBERG

M. VAN GENT

DE GEBROEDERS VAN DE VELDE.

Ghendtsche Tydinghen. Tweemaandelijks Kultureel tijdschrift van de Heemkundige en Historische Kring Gent. 7° Jaargang, nr 4, juli 1978. blz. 189-192. Een illustratie. Redaktieadres : Sint-Lievensdoorgang 1, 9000 Gent. Drukkerij : Vita, 9750 Zingem.

Lievin Van de Velde, geboren te Ledeberg op 1 december 1850, nam in 1865 dienst in het leger. In 1881 werd hij gedetacheerd bij het Kartografisch Instituut. Op 20 oktober ging hij in Southampton scheep naar Kongo, en nam aan verschillende expedities deel. Op 15 september 1882 werd hij door Stanley aangesteld tot kommandant van de post Vivi. Op 17 februari 1888 overleed hij in Kongo. In zijn boek «Cinq Années au Congo» vereremerkt Stanley hem als zijn beste officier. Zijn broer Joseph, geboren te Gent op 5 januari 1855, volgde eveneens een koloniale loopbaan als militair. Een paar bladzijden uit onze koloniale geschiedenis.

66) LETTERHOUTEM

G. DE SMET.

DE EERSTE KERK VAN LETTERHOUTEM, OF BESTOND DE OUDSTE KERK REEDS IN DE VIII° EEUW.

De Spooklinde. Driemaandelijks tijdschrift uitgegeven door de Kring voor Actualiteiten, Geschiedenis en Heemkunde te Sint-Lievens-Houtem. Eerste jaargang, nr 2, juli 1978, blz. 16-18. Een illustratie. Redaktieadres : Notaris Jo Verbruggen te Sint-Lievens-Houtem. Drukkerij : Eurografica, Burst.

Letterhoutem bezit heden ten dage zijn derde kerk. Zijn eerste kan dateren uit de achtste eeuw, de tweede dateert van 1845 en zijn derde is gewijd in 1945. De oude kerk die in 1845 afgebroken werd, was zeer klein van ruimte : 19 meter lang en 12 meter breed, zonder de kleine zijbeuken was ze maar acht meter breed. De meeste van onze landelijke kerkjes in de middeleeuwen kenden evenmin grotere maten.

67) LEUPEGEM

LEON VANDEVELDE

LEUPEGEM IN WOORD EN BEELD. DE GESCHIEDENIS. HET UITZICHT. DE MENSEN.

143 blz. 139 illustraties. Initiatief : M. De Smet, voorzitter van VVVM. M.J. Tulleken, stadsarchivaris en J.M. Vossaert, schepen van Kultuur. Uitgave : VVVM. Vereniging voor Vreemdelingenverkeer en Monumentenzorg, Oudenaarde. 1978. Drukkerij : Vandevelde, Oudenaarde. Prijs : 250 fr.

Drs. Luc Dhondt schreef de historische inleiding van het rijk geïllustreerd werk dat al de facetten van het leven uit een ver en nabij verleden tentoon spreidt.

68) IDDERGEM

J. DE CUYPER

JAN VAN IDDERGEM. VAN KAPITTELDEKEN TOT BENEDIKTIJNERMONNIK.

De Leiegow. Driemaandelijks Tijdschrift. Vereniging voor de studie van de lokale Geschiedenis, Taal en Folklore in het Kortrijkse. Jaargang XX. aflevering 2, juni 1978, blz. 221-225. Sekretariaat : P. Debrabandre, Dr. Peelstraat 18, 8500 Kortrijk. Drukkerij : Groeninghe, 8500 Kortrijk.

Onder de dekens van het kapittel van Kortrijk treedt een eigenaardige figuur naar voor, namelijk Jan van Iddergem. Tijdens zijn leven bekwam hij verscheidene kapelanijen en andere geestelijke bedieningen en bracht het tot deken van het Kortrijks kapittel. Uiteindelijk trad hij als monnik binnen in de benediktijnerabdij Sint-Pieters te Gent. Hoogstwaarschijnlijk is hij te Iddergem geboren. Over zijn afkomst en zijn jeugd staat niets bekend. Nergens is de datum van zijn overlijden te vinden. Wellicht stierf hij in of rond 1351.

69) MELLE

R. DE KEYSER

DOMUS BEATAE MARIAE IN MELLO (TEN HOLE, MELLE).

Monasticon Windeshemense. Herausgegeben von Wilhelm Kohl, Ernest Persoons und Anton G. Weiler. Teil I. Belgien. blz. 162-170. Twee illustraties. Bearbeitet von der Arbeitsgruppe «Geestesleven in de Late Middeleeuwen», Katholieke Universiteit Löwen. Brüssel 1976. Uitgave : Archives et Bibliothèques de Belgique. Archief- en Bibliotheekwezen in België. Extranummer 16. Drukkerij : George Michiels, 3700 Tongeren. Prijs : 1000 fr.

In 1424 stichtte Ludovicus Van den Hole, baljuw van het Land van Aalst, het Windesheimse mannenklooster Onze Lieve Vrouw ten Hole te Melle. De hertog van Boergondie schonk Ludovicus Van den Hole zes hektaren grond voor het bouwen van het klooster, ook nog zes hektaren op Denderhoutem en Welle. Robert de Croy, bisschop van Kamerijk, stelde op 1 september 1539 Joannes de Bruyne aan tot prior (1559-1565) van Melle en tot visitator van het Zwarte Zusterskloster te Aalst en bevestigde zijn volmachten. Een andere kanunnik van Melle, prior Reinerus Algoet was pastoor van Gontrode, hij overleed in 1646. Prior Melchior Matton was in 1658 pastoor van Melle, hij overleed in 1678.

70) MERELBEKE

M. VAN WESEMAEL

HOE GENT, PRECIES 300 JAAR GELEDEN, DOOR HET OOG VAN EEN NAALD KROOP OF HOE EEN SPOTZIEKE STROP ONS KOMT VERTELLEN OVER «EEN GENTSCHE TRAGEDIE IN DE GENTSCHE TAELE».

Ghendtsche Tydinghen. Tweemaandelijks Kultureel tijdschrift van de Heemkundige en Historische Kring Gent. 7° Jaargang, nr 5, september 1978. blz. 221-246. Negen illustraties. Redaktieadres : Sint-Lievensdoorgang 1, 9000 Gent. Drukkerij : Vita, 9750 Zingem.

Tijdens het beleg van Gent in maart 1678 was koning Lodewijk XIV van Frankrijk ingekwartierd op de hoeve gelegen tussen de Hundelgemse steenweg en de Schelde op grondgebied Merelbeke aan de Verloren Broodstraat. Thans is de hoeve herschapen in een danszaal. Rechts van de monumentale inrijpoort van het hof is een gedenksteen aangebracht, die aan dit historisch feit herinnert. De tekst luidt als volgt : «In maart 1678 tijdens het beleg van Gent hield Lodewijk XIV koning van Frankrijk zijn verblijf in dit hof zijnde het Verloren-Broodhof. Archieven der Sint-Pietersabdij». Van dit hof zijn een paar mooie foto's genomen.

71) MOERBEKE

FRANS DE POTTER en JAN BROECKAERT

GESCHIEDENIS VAN AFSNEE.

Jaarboek VII. — 1977. Heemkring Scheldeveld. Vereniging voor lokale geschiedenis van de streek tussen Leie en Schelde. Sint-Martens-Latem. 1978. Sekretaris : Julien Van Twembeke, De Pinte. Drukkerij : Vita, 9750 Zingem.

De Heemkring geeft de Geschiedenis van Afsnee opnieuw uit, maar ditmaal in de huidige spelling met aanvulling van de lijsten van burgemeesters en pastoors. De latijnse teksten zijn vertaald. De nieuwe klok van de kerk uit het jaar 1834 werd gegoten door Adriaan Joh. Van der Putten, en A. De Moor uit Moerbeke-Geraardsbergen.

72) MOORSEL

L. MILIS

MONASTERE DE MOORSEL.

Monasticon Belge. Tome VII. Province de Flandre Orientale. Deuxième volume. blz. 195-198. Uitgave : Centre National de Récherches d'Histoire Religieuse. Administration : 41 rue du Péry, Liège. Drukkerij : J. Duculot, Gembloux.

Volgens de Vita Sanctae Berlindis zou te Moorsel een kloostergemeenschap van religieuzen gesticht geweest zijn ten tijde van Dagobert en diens zoon Sigebert ongeveer de jaren 629-656. Berlindis, dochter van de graaf van Antwerpen, trad tot deze stichting toe kort na 669. Circa 680 werd het klooster door de Friezen verwoest. Berlindis overleed in geur van heiligheid op 3 februari, ongeveer het jaar 700. Ondertussen speelde de heilige Gudula een rol in de geschiedenis van deze villa te Moorsel. Gudula, geboren rond 644, overleed op 8 januari 712 te Ham. Keizer Karel de Grote bracht de relieken van de heilige Gudula naar Moorsel, waar opnieuw een kloostergemeenschap werd opgericht. Tijdens de invallen van de Noormannen in 847 ging het klooster in de vlammen op. De religieuzen vluchtten met de relieken naar Chièvremont. Naderhand rust in het land gekomen, kon de stichting niet meer herleven. Haar goederen werden door de plaatselijke heren geroofd. In 988 gingen de relieken van de heilige Gudula definitief naar Brussel. Over de organisatie van de kommunauteit te Moorsel en over de regel is niets gekend.

73) MOORSEL

DIRK CALLEBAUT

HET HOF TE EKSEL. EEN MIDDELEEUWSE MOTTE TE MOORSEL.

Alostana. Historische Bijdragen. Eerste Deel. 1978. blz. 15-19. Uitgave van Genootschap voor Aalsterse Geschiedenis. Aalst. Drukkerij : Vita, 9750 Zingem.

In de valleidepressie van de Molenbeek, buiten de dorpsplaats van Moorsel, ligt een middeleeuwse motte, beter gekend als het hof te Eksel. Schrijver geeft de voornaamste gegevens betreffende de opgravingen die hier gedaan zijn. Volgens een charter van de abdij van Affligem van 1151 bezat Bernerus van Moorsel een castrum. Het hof te Eksel zou in de nabijheid liggen van dit castrum en van de betwiste grensgebieden. Maar de vereenzelviging van het castrum met het hof te Eksel blijft een open vraag. Deze bijdrage is een overname uit Archaeologica Belgica, Conspectus MCMLXXV, Brussel, 1976, blz. 100-105.

74) NEDERBRAKEL

PAUL BAGUET

IN 1930 HAD TE NEDERBRAKEL DE EERSTE WEDSTRIJD VOOR BEROEPSRENNERS PLAATS.

Triverius. Driemaandelijks tijdschrift van de Heemkring Triverius. Brakel. Jaargang 8, nr 3, juli 1978. blz. 14-16. Gestencild. Verantwoordelijke uitgever : Paul Baguet Dr. de Dryverestraat 26, 9960 Brakel.

Een stukje geschiedenis van de sport. Aan de eerste beroepsrennerswedstrijd te Nederbrakel in 1930, namen dertig renners deel. Vijftien ervan bereikten de eindmeet : eerste was Hamerlinck en laatste Wynants. Het koerstrajekt bedroeg 115 km en liep over Nederbrakel, Geraardsbergen, Ophasselt, Nederbrakel, Sint-Maria-Horebeke, Zottegem, Leeuwergem, Ophasselt, Nederbrakel, Ronse, Oudenaarde en Nederbrakel. En goede wegen dat het toen waren om te koersen !!! Er waren 6500 fr. prijzen. De kranten blokletterden deze koers als de eerste Ronde van Vlaanderen.

75) NINOVE

J. DE CAVELE

ABBAYE DE NOTRE-DAME, DITE HOPITAL DES LEPREUX OU RIJKE GASTHUIS A GAND.

Monasticon Belge. Tome VII. Province de Flandre Orientale. Deuxième volume. blz. 179-193. Uitgave : Centre National de Récherches d'histoire Religieuse. Adminstration : 41, rue du Péry, Liège. 1977. Drukkerij : J. Duculot, Gembloux.

Onze-Lieve-Vrouwabdij van de Benediktinessen te Gent was ontstaan uit de oude leprozerij. Toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw dateert de stichting van 1146. Ze werd opgericht door de schepenen van Gent in Marialand. Op het einde van de 15° eeuw geraakte de stichting in verval. Op 24 september 1626 aanvaardden de religiezen de ordesregel van de H. Benediktus en sindsdien veranderde de stichting in een Benediktijnse abdij. Van 1630 tot 1796, datum van de afschaffing door de Fransen, telde de abdij negen abdissen, waaronder we vermelden : Placida Van Lierde, geboren in 1730, dochter van Olivier, schepen van Ninove en van Anne-Maria Van der Linden. Op 29 december 1762 tot abdis verkozen, benoemde Maria-Theresia haar definitief op 29 januari 1763. Placida Van Lierde overleed op 3 november 1792.

Deinze-Gottem Valère GAUBLOMME

HET LAND VAN AALST — REEDS VERSCHENEN JAARGANGEN.

Reeds verschenen jaargangen worden slechts verkocht per volledige Jaargang à 350,- fr.. Is de jaargang niet meer volledig in voorraad dan wordt 60,- fr. per nummer aangerekend.

De verzending gebeurt na storting van het verschuldigde bedrag op rekening nummer 001-0561340-77 van «Het Land van Aalst, Oude jaargangen, Aalst».

Zijn nog beschikbaar :

1949 (1) : nummers 2/3/4/5/6.
1950 (2) : nummers 4 en 5.
1951 (3) : nummers 3 en 5.
1952 (4) : volledig.
1953 (5) : nummers 2/4 en 6.
1954 (6) : nummers 2/3/4/5/ en 6.
1955 (7) : volledig.
1956 (8) : volledig.
1957 (9) : volledig.
1958 (10) : volledig.
1959 (11) : nummers 3/4 en 5.
1960 (12) : volledig.
1961 (13) : volledig.
1962 (14) : volledig.
1963 (15) : volledig.
1964 (16) : volledig.
1965 (17) : volledig.
1966 (18) : volledig.
1967 (19) : volledig.
1968 (20) : volledig.
1969 (21) : volledig.
1970 (22) : volledig.
1971 (23) : volledig.
1972 (24) : volledig.
1973 (25) : volledig.
1974 (26) : volledig.
1975 (27) : volledig.
1976 (28) : volledig.
1977 (29) : volledig.
1978 (30) : volledig.

HET LAND VAN AALST

TWEEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

Voorzitter : F. Courteaux Acaciastraat 7, 9300 Aalst
Beheerder : G. Van Bockstaele, Bevegemstraat 14, 9620 Zottegem
Tel. (091) 60.19.04
Redaktiesekretaris : J. de Brouwer, 9330 Dendermonde (Sint-Gillis)
Tel. (052) 21.48.27
Recensie en toezending van ruilnummers :
E.H. V. Gaublomme, pastoor, 9803 Gottem - Tel. (051) 63.30.80
Bestuursleden : B. Boel - S. De Lange - L. De Rijck - L. Robijns - Cl. Uyttersprot - A. Van Lil

Het tijdschrift wordt uitgegeven met de steun van het Rijk en van het Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen.

Prijs voor het jaarabonnement :

Voor leden : 300 fr, steunende leden : 500 fr. en ereleden : 1.000 fr., te storten op postrekening nr. 000-0586911-61 "Land van Aalst", Bevegemstraat 14, 9620 Zottegem.

Bestellingen van jaargangen en losse nummers bij de heer Luc De Rijck, D. De Wolfstraat 18, 9300 Aalst, na voorafbetling op voornoemde postrekening van 60 fr. per enkel nummer, 120 fr. per dubbel nummer en 350 fr. voor een volledige jaargang.

INHOUD VAN NUMMER 3 — 1979

Luc DE RIJCK — Politieke en sociale achtergronden van de zaak Commerman 97
C. UYTTERSPROT — In dienst van het Keizerrijk 114
V. GAUBLOMME — Onze Bibliografie 137

Verantw. uitgever : J. De Brouwer - 9340 Sint-Gillis-Dendermonde
Drukkerij Veys, Tielt.